

KÜTÜPHANE

bülteni

TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL' 24 | SAYI : 7

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

ORTA ÇAĞ İSLAM DÜNYASINDA KÜTÜPHANE

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi Bültenidir.

01

Orta Çağ
İslam Dünyasında
Kütüphane
KAPAK KONUSU

12

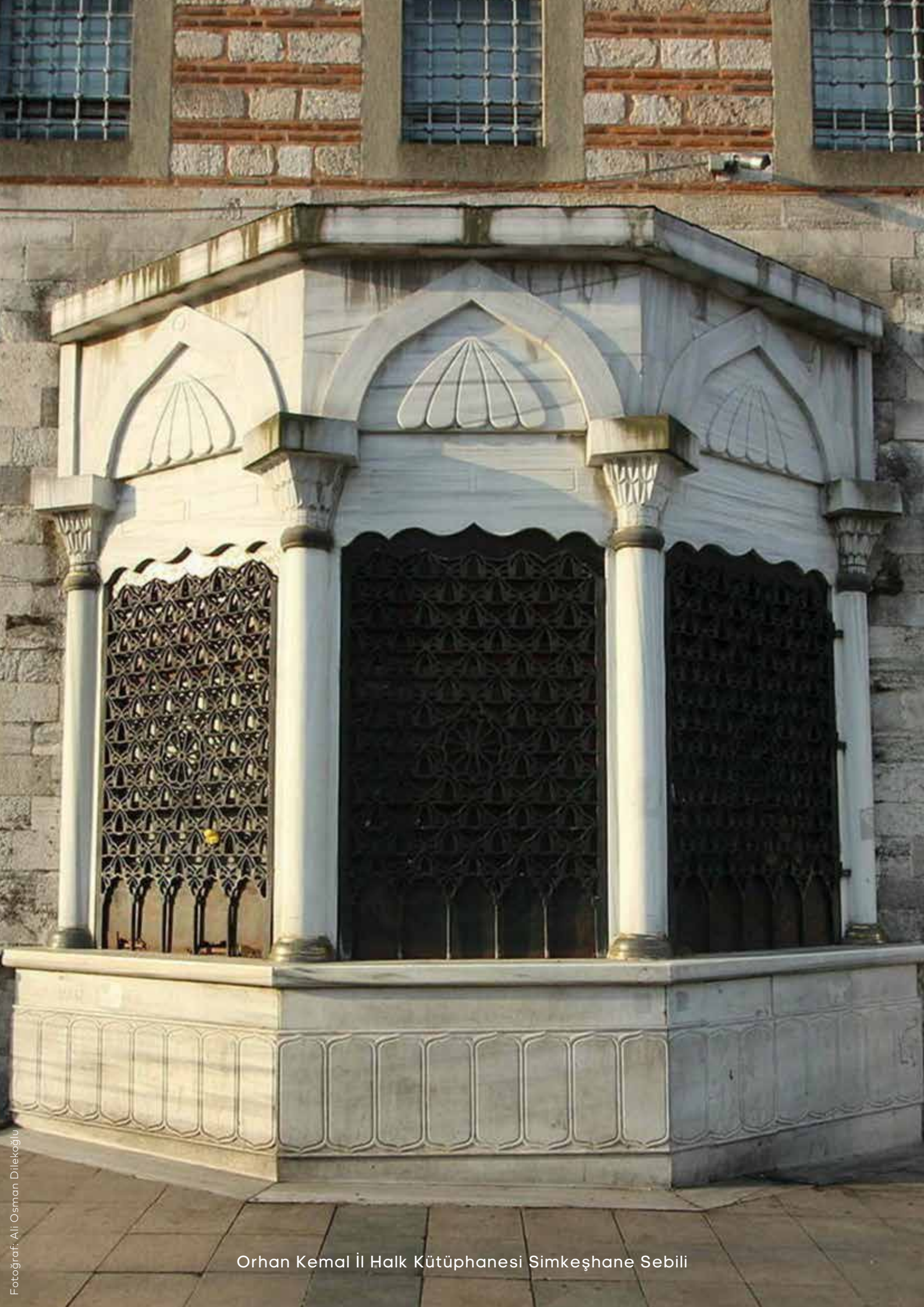
Çengelköy
İSTANBUL

14

Prof. Dr.
Mustafa Kaçar
ile
SÖYLEŞİ

30

Türkiye
Kültür Yolu
Festivalleri
KÜLTÜR ve SANAT

Orhan Kemal II Halk Kütüphanesi Simkeşhane Sabil

KÜTÜPHANE

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı olarak Ekim 2023 tarihi itibarıyla "Kütüphane Bülteni" mizi yayımlamaya başlamış bulunmaktayız. Elektronik olarak web sayfamızda yayımlanan bültenimiz toplam 10 başlıktan oluşmaktadır. "Kapak Konusu", "İstanbul", "Söyleşi", "Kitap Tahlili", "Yazar Köşesi", "Kültür ve Sanat", "Bilim ve Teknoloji", "Kütüphane Tanıtımı", "Haber" ve "Biliyor Musunuz?" başlıkları altında her sayıda farklı içerikler ile sizlerle buluşmanın heyecanı ve mutluluğu içerisindeyiz.

7. sayımızda, Orta Çağ İslam dünyasındaki kütüphanelere yer vermek istedik. Kuruluşu Asr-ı Saadet'e dayanan İslam dünyasında kütüphaneler, Beytü'l-kütüp, Hizânetü'l-kütüb, Daru'l-kütüb vb. farklı isimlerle temsil edilmiştir. Günümüzde kullandığımız birçok kütüphane hizmetinin temellerinin atıldığı bu dönem kütüphaneleri koleksiyon zenginliği ile de dikkat çekicidir.

Bu sayımızda emeği geçen herkese teşekkür eder, iyi okumalar dileriz.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

KÜTÜPHANE bülteni

TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 24 | SAYI: 7

Editör

Tahsin Yıldırım

Metin Yazarları

Arzu Ulaş
Bahar Avcı
Beyza Nur Ataer
Fatma Sümeyra Koray
Gülizar Uludağ
Hacer Güleç
Kübra Ay
Tahsin Yıldırım
Tuğba Sevil

Redaksiyon

Asude Tavus
Emrah Karabulut
Özge Ülkü Fakioğlu
Şeyma Güzeldal

Tasarım

Nektel Demir

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

kutuphane.fsm.edu.tr
library@fsm.edu.tr

fsmvu_kutuphane

Fsmvlibrary

fsmvukutuphane

KAPAK KONUSU

01

ORTA ÇAĞ İSLAM
DÜNYASINDA
KÜTÜPHANE

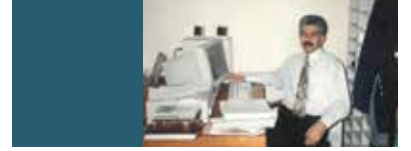

İSTANBUL
Çengelköy

12

14

SÖYLEŞİ
Prof. Dr. Mustafa Kaçar
ile Söyleşi

YAZAR
Köşesi

YAZAR KÖŞESİ
UMBERTO
ECO

24

26

KİTAP TAHLİLİ
Binbir Gece
Masalları

KÜTÜPHANE TANITIMI

Orhan Kemal
İl Halk Kütüphanesi

28

30

Şehirde
Festival
Var!

BİLİM ve
TEKNOLOJİ
DÜNYADAN
BÜLTENİMİZE
YANSIYANLAR

32

33

HABER

Kuzey Makedonya'ya Uzanan
Kardeşlik Eli

wikilala

BİLİYOR
MUSUNUZ?
Wikilala

34

ORTA ÇAĞ İSLAM DÜNYASINDA KÜTÜPHANE

Tahsin Yıldırım

Orta Çağ İslam dünyasında kütüphaneyi temsil etmesi için birçok farklı sözcük kullanılmıştır. Bunlardan bazıları: Beytül-kütüp, Hizânetül-kütüb, Darü'l-kütüb ve son dönemlerde Mektebe gibi genel isimlerin yanında Beytül-Hikme gibi bünyesinde kurulduğu kurumun özelliklerini taşıyan mecazi isimler de vardır. Bu isimlerden en bilineni Hizânetül-kütübdür.

İslam dünyasında kütüphanelerin ilk ne zaman ve nerede ortaya çıktığına dair kesin bir bilgi elimizde bulunmamaktadır. Ancak kuruluşu Asr-ı Saadet'e kadar götürme durumu söz konusudur. Hz. Ebu Bekir devrinde kitap haline getirilen ve Hz. Osman döneminde çoğaltılan Kuran'ı Kerim nüshaları, Hz. Peygamber'in çeşitli devlet reislerine yazdığı mektuplar ve yaptığı antlaşmalar ile hadis yazılı sayfalar dışında yazılı eser bulunmamaktadır. Hz. Muhammed'in eğitim faaliyetlerini de sürdürdüğü Me-

dine'deki mescidinde ve daha sonra Hulefayı Raşidin döneminde inşa edilen mescitlerde kitap dolaplarının varlığını kabul etsek de buralarda Kuran'ı Kerim ve hadis sayfaları dışında bir eserin bulunma ihtimali çok düşüktür.

Emeviler ile Abbasilerden başlayarak Selçuklulara ait kütüphanelerin kuruluş ve gelişiminin takibini kronolojik olarak yapmak kaynakların yetersizliği sebebiyle günümüze değin pek mümkün olmamıştır. Bu sebeple orta çağ Müslüman devletlerindeki kütüphanelerin gelişimini her birisini ayrı birer inceleme konusu yapmak çok daha sağlıklı olacaktır.

İslam aleminde ilk kütüphaneler yoğun çeviri faaliyetlerinin başladığı Emeviler döneminde (41/661-132/750) ibadetin yanında birer okul görevi de gören mescitlerde ortaya çıkmıştır. Yine bu dönemde bazı alimlerin evlerinde bulunan kişisel kütüphanelerinde önemli miktarda kitap vardı. Hadisci İbn Şihab ez-Zühri, İbn Abbas, Abdülhakem b. Amr el-Cumahi, Ebu Kılabe el Cermi ve İbn Cüreyc gibi alimlerin isimlerini burada zikredebiliriz. Kaynaklar bu alimlerin kütüphanelerinden bahsederken kitap miktarları için "deve yükü defter/kitap", "birkaç yük defter", "tavana kadar çıkan bir oda dolusu kitap" şeklinde ifadeler kullanırlar.

İslam dünyasında kütüphaneler hicri I-II. (VII-VIII) yüzyıllarda Beytül-Hikme ya da Darü'l-Hikme olarak adlandırılan kurumlarda ortaya çıkmıştır. Emeviler devrinde ulema ve talebe için açılan ilk kütüphane Muaviye zamanında (41/661-60/680) Şam'da bulunan Beytül-Hikme'nin

Hariri'nin Makamat adlı eserinin 13. yüzü nüshasından en eski kütüphane tasviri. John Rylands Library, Arabic MS 680.

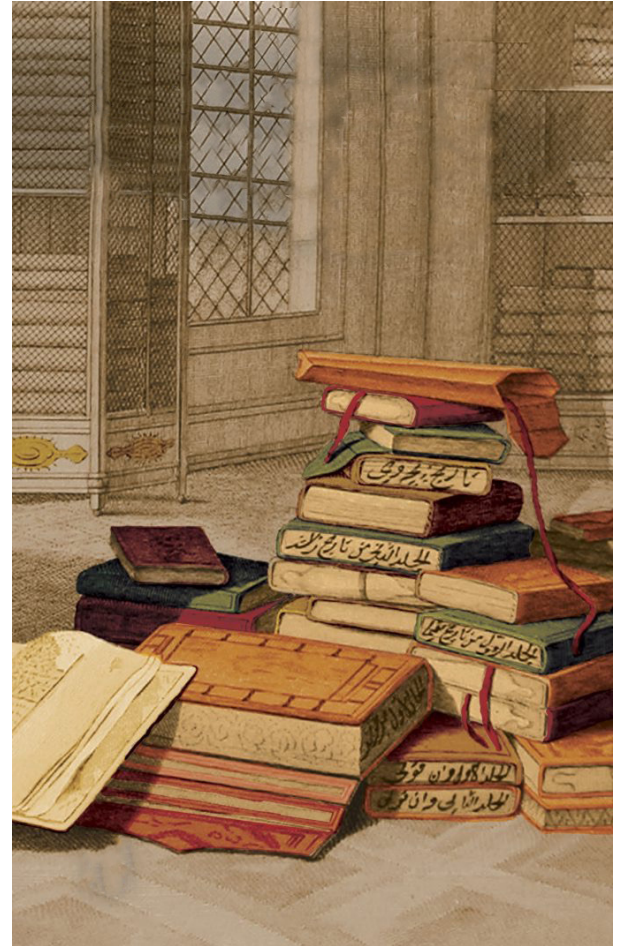
içerisinde kurulmuştur. Burada hadis, tarih ve biyografi türünde kitaplar ve bu kitaplarla ilgilenilmesi için görevliler bulunmaktaydı. Kitaplara olan merakıyla bilinen Halid. B. Yezid, Beytü'l-Hikme ile dedesinin kurmuş olduğu kütüphaneyi devralarak özellikle kimya, tıp ve astroloji alanında biriktirdiği kitaplarla burayı çok daha zengin hale getirmiştir. Bu kütüphanede görevli olan Sa'd ismi günümüze ulaşan ilk Müslüman kütüphanecinin ismidir.

Hilafet 132/750 yılında Abbasilere geçtiğinde, ilk halife Ebu'l-Abbas es-Sefah, Emeviler döneminde gelişmeye başlayan ilmi ve kültürel faaliyetlere vakit ayırmadığından kısa süren saltanatı boyunca telif ve tercüme faaliyetlerinde bir gelişme yaşanmadı. Fakat 136/754 yılında halife olan kardeşi Ebu Cafer el-Mansur'un devrinde (136/754-158/775) gerek telif gerekse tercüme sahasında büyük gelişmeler görüldü. Mansur, yabancı dillerden Arapçaya kitap tercüme ettiren ilk Abbasi halifesidir. Bunlardan başka, Grekçe, Pehlevice ve Süryaniceden birçok eseri Arapçaya tercüme ettirmiştir. Öyle ki Bizans imparatoruna bir mektup göndererek pozitif ilimlere ait bazı kitapları istemiştir. O da halifeye Euclides ile fizikle ilgili birkaç eser göndermiştir. Bu faaliyetlerin sonucunda Mansur'un sarayında özellikle astronomi ve astroloji alanlarının başı çektiği çok zengin bir kütüphane meydana gelmiştir.

Harun Reşid (170/786-193/809) ile başlayan ve oğlu Me'mun zamanında en üst seviyeye ulaşacak ilmi faaliyetlerin gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur. Özellikle papirüsün yanında kâğıdın da yazı malzemesi olarak kullanılmaya başlanması ve Harun Reşid tarafından Bağdat'ta bir kağıt fabrikası kurulması telif faaliyetleri ile kitap ticaretinin artmasına ve kütüphanelerin zenginleşmesine neden olmuştur. Harun Reşid tarafından Bağdat'ta kurulan Beytü'l-Hikme uzun süre ilmi faaliyetlerin merkezi olmuştur. Halife Mansur'un sa-

rayında kurduğu kütüphanenin de buraya nakledilmesiyle burada çok zengin bir kütüphane kurulmuştur. Burası kaynaklarda "Hizanetü'l-hikme" ya da "Hizanetü Kütübi'l-hikme" olarak geçmektedir. Mevcut Arapça kitaplar yanında tercüme edilmek için toplanılmış önemli sayıda Grekçe, Süryanice, Farsça kitap vardır.

Me'mûn, Beytü'l-Hikme kütüphanesini zenginleştirmek için Bizans imparatorlarıyla çeşitli münasebetler geliştirmiştir. Bunlardan birisinde Bizans imparatoruna mektup yazarak kendisine felsefeyle ilgili kitaplar göndermesini istemiş, imparator da ona Eflatun, Aristo, Galen, Batlamyus ve Euclides'in eserlerini göndermiştir. Bir rivayete göre de Me'mûn, Bizans'a Haccâc b. Yusuf b. Matar, Yahya b. Batrik, Selman ve birkaç alimden oluşan bir ilim heyeti gönderdiği ve bu heyetin seçtikleri kitaplarla Bağdat'a geri döndükleri nakledilir.

Beytül-Hikme kütüphanesi sınırlı diyebileceğimiz bir halka açıklığa sahipti. Kaynaklarda mütercimler, araştırmacılar ve müstensihlerin dışında sınırlı sayıda kimselerin de kütüphaneden faydalandığı yazmaktadır. Halife Mu'tasım devrinde (218/833-227/842) hilafet merkezinin Bağdat'tan Samarra'ya taşınması ve diğer bazı sebeplerden ötürü Beytül-Hikme araştırma merkezi hüviyetini kaybetmiş belirli bir süre sadece kütüphane olarak devam etmiştir. Burasının akıbeti hakkında farklı bilgiler mevcuttur. Moğol istilası sırasında diğer kütüphanelerle birlikte burasının da yok olduğu ya da halifelerden birisinin kütüphanesine katıldığı en düşük ihtimal ise Mutezile mezhebine son veren Selçuklular tarafından ortadan kaldırıldığı yönündedir. Rivayetlerden birisi de Nasîrüddin Tûsî'nin 40.000 eseri bu kütüphaneden alarak İlhanlı topraklarına taşıdığı yönündedir.

Nizamiye Medresesi kütüphanesinden sonra Bağdat'ta kurulan en önemli medrese kütüphanesi halife Mustansır Billâh'ın (623/1226-640/1242) Mustan-

sırıyye Medresesi'nde kurduğu kütüphanedir. Kaynaklar bu kütüphanenin çok zengin bir koleksiyona sahip olduğu konusunda görüş birliğindedir. Burada bulunan eser sayısı 80.000 cildin üzerindedir. Aranılan kitabın kolay bulunması için birkaç büyük ciltten oluşan kendilerine özgü bir kataloğa da sahipti. Bu kütüphanenin kadrosu, nâzır, hâfız-ı kütüb (hâzin) ve hâfız-ı kütüb yamağından (münavil) oluşmaktadır. Burada çalışan hâfız-ı kütüblerin çoğunluğu devrin meşhur ve büyük alimleriydi. Halife Mansur vakfiyesinde, kütüphaneden istifade edecek kişilere çeşitli kolaylıklar ile kâğıt, kalem, mürekkep, divit gibi kitap istinsahında gerekli malzemelerin teminini şart koşmuştu. Devrinde büyük bir üne kavuşan bu medrese ve kütüphane İslam dünyasının hemen her yerinden alimler ve devlet adamlarının uğrak yeri haline gelmişti.

Mustansırıyye Kütüphanesi Bağdat'ın 656 (1253) tarihinde Moğollar tarafından zaptı sırasında büyük kayıplara uğradı. Moğol ordusu yağmaladıkları kütüphanedeki kitapların bir kısmını

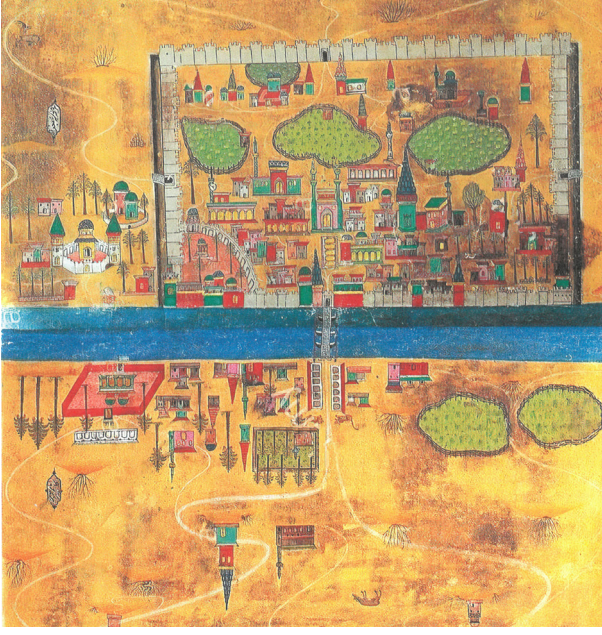
ganimet olarak sattılar bir kısmını da ciltlerin deri olanlarını çıkararak atlarına takım yapmakta kullandılar. Kütüphanenin önemli bir kısmı da Hülâgû'nun maiyetinde bulunan Nasirüddin Tûsi tarafından Meraga'ya götürüldü. Yaşanan bu olaylar kütüphanenin sonunu getirmiştir. Buradan günümüze ulaşan ve bu kütüphaneye ait olduğu bilinen tek eser *Zemahşeri'nin Rebû'l-Ebrâr* adlı kitabıdır.

İslamiyet'in yayılma ve buna bağlı medeniyetin gelişme evresi doğuda Abbasiler tarafından temsil edilirken batıdaki temsiliyeti Endülüs Emevileri tarafından olacaktı. I. Abdurrahman (138/756-172/788) tarafından kurulan ve yaklaşık üç asır İspanya'da hakimiyetini sürdürecektir. Başlangıçta idari, iktisadi ve kültürel sahada Emeviler tarafından şekillenen bir devlet olan Endülüs Emevileri bir süre sonra özellikle kültürel ve içtimai sahada kendisine mahsus özelliklerini kazandı. Endülüs Emevileri kendilerine has kültürel ve ilmi müesseselerini kurduğunda sadece İslam dünyasından değil dünyanın birçok yerinden buraya akan ve uzun yıllar sürecek bir çeşit ilim hav-

zası oluşturdu. Doğudaki kitap pazarlarından elde edilen sayısız yazma eser kendisine kucak açan Endülüs'teki yeni sahiplerinin koleksiyonlarına intikal etti. Özellikle silah ve at gibi stratejik eşyaya tanınan gümrük muafiyeti kitaplara da tanınınca binlerce tüccar doğudaki birçok kitap pazarından getirdikleri yazmalarla burada çok ciddi bir ticari faaliyet ortaya çıkardı. Kitap tüccarları Kurtuba (Cordoba), İşbiliye (Sevilla), Tuleytula (Toledo), Gırnata (Granada) gibi büyük şehirlerin kitap çarşılarında sattılar. Bunun yanında buralar ciddi bir kitap üretim merkeziydi. Gerek tercüme aracılığıyla gerekse yeni eserler üretme şeklinde bu eserlerin müstensihler tarafından her yıl binlerce kopyası üretildi. Emevi hanedanlığının yıkılışından sonra ortaya çıkan mülûku't-tavâif (Emirlikler) döneminde de kültürel ve ilmi alandaki gelişmeler aralıksız devam etti. Endülüs Emevilerinin kurduğu zengin kütüphaneler, İşbiliye (Sevilla), Meriyye (Almeria), Batalyevs (Badejoz) Tuleytula (Toledo), Sarakusta (Sarakossa), Belensiye (Valencia) gibi şehirlerde kurulan hanedanlıklardaki kütüphanelere akın etti.

Kurtuba Sarayı

Endülüs kültürel ve ilmi sahadaki gelişmeler yüzlerce halka açık vakıf kütüphanesinin kurulmasının önünü açmıştı. Ancak bazı mescit ve medrese kütüphaneleri istisna tutulursa bu devirde kurulan kütüphanelerin çoğu özel kütüphanedir. Bunun sebebi Endülüs'teki soylular ve varlıklı kimselerin kütüphanelerinin büyüklüğü ve zenginliğiyle övülmeleri ile bunu bir çeşit moda haline getirmeleri yatmaktaydı.

Endülüs'te I. Abdurrahman'ın Kurtuba'da 170'te (786) yaptırdığı kütüphane ile Mâleka'daki (Malaga) Ulu Cami'de İbnü'l-Lüb el-Mâlikî'nin ve İşbiliye'deki Ulu Cami'de İbn Mervan el-Bâcî'nin kurdukları kütüphaneler en önemlileri arasındadır. Kurtuba Ulu Cami'nde kurulan kütüphane ilmi faaliyetlerin de merkezi haline geldi. Burada tıp, astronomi ve matematik gibi birçok ilim tahsil edildi. Ancak bu kütüphane şehrin II. Ferdinand tarafından 634 (1237) tarihinde zaptı sırasında yok edilmiştir. Hatta yakılan binlerce değerli yazmanın içerisinde Halife Hz. Osman'ın mushafı da bulunmaktaydı.

Müslüman İspanya'da kurulan en önemli kütüphane Kurtuba'daki saray kütüphanesiydi. I. Muhammed (238/852-273/886) tarafından kurulan kütüphane II. Hakem (350/961-366/976) devrinde

büyük bir gelişme göstererek altın çağını yaşamış, orta çağ İslam dünyasının en büyük kütüphanelerinden birisi haline gelmiştir. II. Abdurrahman (206/822-238/852) özellikle felsefe, astronomi, tıp, kimya ve diğer pek çok alanda Grekçe, Pehlevi, Süryanice'den Arapçaya çevrilen eserlere büyük önem veriyordu. Hatta bu tür eserlere ulaşabilmek için büyük paralarla birlikte adamlarını Bağdat'a göndermişti. II. Abdurrahman'ın kitaplara olan düşkünlüğünü bilen Bizans imparatoru onunla antlaşma yapmak istediğinde, hediye olarak Dioscorides'in *De Materia Medica*'sının altın mürekkeple ve resimlerle süslenmiş bir nüshasıyla birlikte Orosius'un Latince eserlerini göndermişti.

II. Hakem hükümdar olduğunda babası III. Abdurrahman'dan kalan kütüphane dışında iki önemli koleksiyon daha vardı. Bunlardan biri kardeşi Muhammed'e diğeri kendisine aitti. II. Hakem bunları birleştirerek büyük saray kütüphanesini meydana getirmiştir. Burada 400.000 eserin mevcut olduğu bilinmektedir. II. Hakem'den sonra yerine geçen oğlu II. Hişam henüz 14 yaşında olduğu için devlet idaresi hâcib el-Mansur b. İbn Ebu Âmir'e kaldı. İktidarda kalabilmenin yolunun fakihleri memnun etmekten geçtiğine inandı. Saraya çağırdığı fakihlerin temsilcilerine, kütüphane gördükleri zararlı kitapları seçip yakmalarını söyledi. İçlerinde önemli felsefe, mantık, astronomi kitaplarının bir kısmını yakıp diğeri kısmını da kuyulara attılar. Mansur'un bu davranışı neticesinde kütüphane ciddi zarar gördü. Mansur'dan sonra Berberiler tarafından kuşatılan Kurtuba şehrinin müdafilerinin ödemeleri kütüphanedeki önemli yazmalar satılarak elde edilen parayla yapıldı. Fakat şehir kuşatmaya daha fazla dayanamayarak Berberilere teslim oldu ve kütüphane yağmalanarak önce bütün İberya'ya dağıldı. Ferdinand ve Isabel'in Müslümanlara karşı uyguladıkları ağır asimilasyondan bu yazmalarda payına düşeni alarak yok oldu.

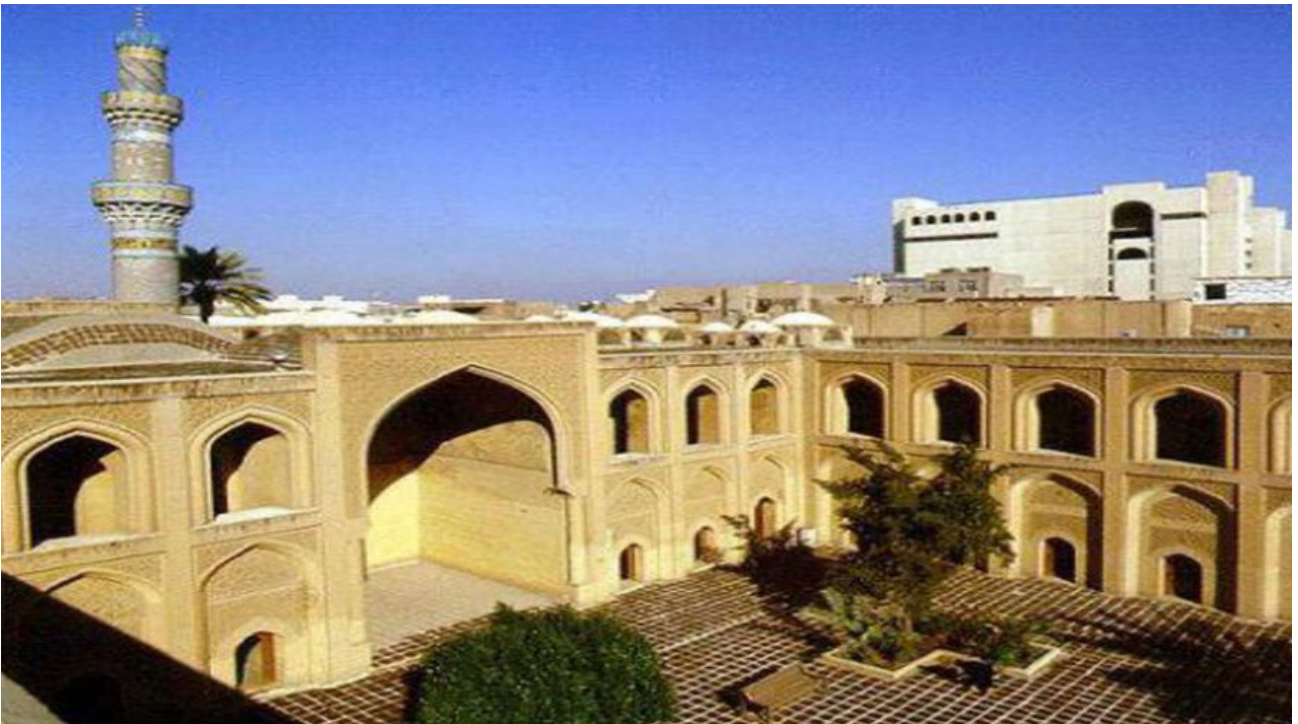
Kurtuba ve Gırnata başta olmak üzere Endülüs'ün dört bir yanında irili ufaklı yüzlerce kitap koleksiyonu ile kütüphane vardı. İspanyolların saldırıları neticesinde ortaya çıkan karışıklıklarda yağmalanmış bir kısmı da Kuzey Afrika'ya götürülmüştü. Ferdinand ve Isabella'nın emriyle Gırnata'nın büyük meydanlarında binlerce kitap yakılmıştı. Bu durum İslamiyet'in izlerini silmek için kardinal Ximenez de Cisneros'un emriyle Biberambla meydanında düzenlenen kutlamada bir milyonun üzerinde kitap yakılmıştır. Bu durum diğer şehirlerde de devam etti. II. Philip (1556-1598) ülkesinde Endülüs'ten geriye kalan yazmaları toplamak istediğinde bütün İspanya'da sadece 2500 civarı eser kalmıştı. Bir araya getirilen bu kitaplar bugünkü Escorial Kütüphanesi'nin temelini oluşturmuştu.

Kuzey Afrika'da kurulan Fâtîmi hanedanı kısa sürede Mısır'a hakim oldu. Şii mezhebinin savunucusu olan bu hanedan İsmaililiği ve ona ait kültürü yaymak için İslam dünyasının her yanına dâiler gönderdiler. Kahire'de bu dâileri eğitmek için müesseseler kurdular. Bu müesseselerin önemli bir kısmını da kütüphaneler oluşturdu. İslam dünyasındaki

kütüphanelerin en zengin örnekleri Fâtîmiler döneminde ortaya çıkmıştır. Ezher Cami'nin Halife Aziz-Billah tarafından medreseye dönüştürülmesinden sonra bu kurum kısa zamanda Şiiliğin önemli merkezlerinden birisi haline geldi. Daha sonra Darü'l-ilm'deki kitapların önemli bir kısmı Ezher Cami'ndeki kütüphaneye naklettirilmiştir. Ulemaya açık olan bu kütüphane Halife el-Aziz-Billah tarafından saray kütüphanesine taşınmıştır. Daha sonra el-Hâkim'in büyük bir özenle inşa ettirdiği Darü'l-ilm'deki zengin kütüphanenin koleksiyonundaki kitap sayısı 120.000 ile 200.000 arasındadır. Kitaplar konularına göre tasnif edilerek yerleştirilmiş ve her bölümün üzerine konularını belirten levhalar konulmuştur.

Fâtîmiler devrinde kurulan kütüphaneler arasında Medrese-i Fahriyye Kütüphanesi ile Vezir Efdal b. Bedrü'l-Cemali ve İbn Fatik'in kurdukları kütüphanelerindeki eser sayısı 500.000 üzerindeydi. Bunlardan başka Fustat'daki Darü'l-ilm kütüphanesi de koleksiyon zenginliği açısından zikredilmeye değerdir.

Memlûklular'ın hüküm sürdüğü iki buçuk asır süresince Mısır, Suriye ve Irak'ta birçok cami ve medresenin içerisinde

kütüphaneler kurulduğu gibi daha önce var olan kurumlara da ciddi miktarlarda kitap koleksiyonları vakfedilmiştir. Özellikle Mısır'da kurulan çok sayıda yeni medresenin yanında birer de kütüphane inşa edilmiştir. Medreselerin yanında inşa edilen bazı camilerin ve hastanelerin de yanında kütüphane inşa edilmiştir. El-Melikü'l-Mansur Kalavun'un yaptırdığı hastanenin de içinde yer aldığı külliye de bir de kütüphane vakfetmiştir.

XIII. yüzyılda İran, Irak, Suriye, Filistin ve Anadolu'yu hakimiyeti altına alan İlhanlı Hükümdarı Hülâgû, Şam, Bağdat, Kahire, Semerkand, Buhara, Merv ve Nişabur gibi İslam dünyasının önemli ilim merkezlerinde bulunan kütüphanelerdeki kitapların büyük kısmını yaktırdı. Bir kısmıyla da Meraga'da kurduğunu rasathanede büyük bir kütüphane

de meydana getirdi. Bu kütüphanedeki kitap sayısı 400.000 üzerindedir. Bu kütüphane İlhanlıların zayıflamasıyla birlikte Ak Koyunlu ve Celayir Oğulları tarafından yağmalanmıştır. İlhanlıların devamı diyebileceğimiz Timurular döneminde Uluğ Bey kurduğu rasathanenin yanında bir de kütüphane tahsis etmiştir.

Onuncu yüzyılda Müslümanlığı kabul eden Selçuklular Şiiliğe karşı Sünni mezhebinin savunuculuğunu ve hakimiyetini sağlamaya çalıştılar. Şii mezhebinin eğitim merkezleri olan dârü'l-ilmelerin karşısına Sünni mezhebinin inanç ve fikirlerini yayacak bir medrese modelini çıkardılar. Bu ünlü vezir Nizamülmülk tarafından vücuda getirildi. Nişabur, Belh, Musul, Herât, Merv, Basra ve İsfahan gibi şehirlerde medreseler kurul-

du. Bu medreselerin içerisinde kütüphaneler de bina edildi. Bu medreselerin en ünlüsü Bağdat'ta kurulan Nizamiye Medresesi'nde inşa edilen kütüphanede hepsi birbirinden kıymetli 6000 üzerinde yazma mevcuttu. Bu kütüphaneden günümüze herhangi bir eser ulaşamamıştır.

İslam dünyasındaki zengin kütüphanelerin hemen hepsi çeşitli sebeplerle ya büyük kitap kayıplarına uğramış yahut tamamen ortadan kalkmıştır. Bu zengin kültürel mirası içeren kütüphanelerin önemli bir kısmı Haçlılar ve Moğollar ile Sicilya'da barbarlar, İspanya'da Katolik krallar ve din adamları tarafından yok edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine ait kaynaklarda zikredilen birkaç milyon eserden çok azı günümüze ulaşabilmiştir. Orta çağ İslam dünyasında sıkça duyduğumuz on beş, yirmi binlik sayıları ihtiva eden kütüphaneleri bu devirde görmek pek mümkün gözüküyor. Osmanlı vakıf kütüphanelerinin en zengin ve ünlü olanlarının bile kitap mevcudu 5-6 binli rakamları geçmemektedir. XIX. yüzyılın sonlarında yapılan bir sayımda bütün Osmanlı coğrafyasındaki kütüphanelerdeki kitap sayısı 150.000 civarındadır. Bu rakamın en az yarısı XV. yüzyıl sonrasında telif ya da istinsah edildiği göz önüne alındığında günümüze ulaşan eser sayısı 100.000 altındadır. Bu rakamlar İslam kültür mirasının uğradığı kaybın ne denli büyük olduğunu ortaya koymaktadır.

Osmanlı kuruluş döneminde tespit edilebilen kütüphanelerin Yazıcıoğlu Mehmed Efendi'nin Gelibolu'daki türbesinde bulunan kütüphane dışındaki kalan bütün kütüphaneler camilerde ya da medreselerde kurulmuştur. Kuruluş döneminde kütüphanelerin gelişmesi için gerekli ortam oluşmamıştır. Bilindiği üzere kütüphaneler, ekonomik düzeyi ve halkın okuma oranı yüksek ve kitap ticaretinin belli bir seviyeye ulaştığı toplumlarda hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu dönemde rastladığımız kütüphanelerin ortak özelliği, bunların mescit ve med-

rese bünyelerinde yer almalarıdır. Küçük bir koleksiyona sahipler buldukları kurumun bir odasında ya da birkaç dolap içerisinde muhafaza edilmektedirler. Burada kurulan bu kütüphanelerdeki kitapların hemen hemen hepsi medrese öğrencilerine hitap ettiği için kuruluş aşamasında da içeriği medresede okutulan dersler şekillendirmektedir.

Vakıf sistemi yaygınlaşmadan önce kütüphaneler, kurucular ya da onların tayin ettiği kişiler tarafından yönetiliyordu. Yine kütüphanenin her türlü ihtiyacı kurucuları ve aile mensupları tarafından sağlanıyordu. Vakıf sistemi yaygınlaştığında kütüphaneler de bu sistem dahilinde fonksiyonlarını icra eden bir kurum haline geldiler.

Kütüphane hizmetlerini yürüten personel kaynaklarda en çok zikredilen hâzin ve hâzinü'l-kütübdür. Hâzin'in görevleri:

Hâzin'in kitapları koruması, harap olanları tamir ettirmesi, dağınık olanları ihtiyaç olduğunda bir araya getirmesi, ehil olmayanlara kitap vermekte cimrilik etmesi, muhtaç olanlara karşı cömertçe davranması ve kitap almaya gücü yetmeyenlere de kitapları ödünç vermesi gerekir. Kitapların fihristini hazırlamak, eğer mevcutsa daha öncekilerle kıyaslamak, kitapları kolayca ulaşılacak şekilde tertip ve tasnif etmek. Ancak birçok vakıf, kitaplarının kütüphane dışına çıkarılmasını, değeri kadar rehin alınmasına bağlamıştır. Bu doğru ve geçerli bir şarttır. Hâzin, rehin almadan kitapların kütüphane dışına çıkarılmasına müsaade edemez. Bu konuda fetvalar da vardır.

Hâzinü'l-kütüb olacak kimseler genellikle ulema sınıfından seçilirdi. Kütüphanede tam olarak ne iş yaptığını bilemediğimiz bu görevli kütüphanecinin ortalama dört katı bir maaş alıyordu. Bu da onun çok önemli bir görev olduğunu göstermektedir. Elimizdeki bilgiler İslam dünyasındaki kütüphanelerin zengin koleksiyonlarına rağmen dar bir kadrosu olduğu fikrine kapılmamızı sağlıyor.

Fakat gerçek tablonun bundan çok daha farklı olması gerekmektedir. Bunun sebebi elimizde bu kütüphanelerle ilgili yeterli bilginin olmamasıdır.

Kütüphane koleksiyonları genellikle kütüphanenin kuruluşunda meydana getirilirdi. Bazı kütüphane kurucuları kütüphanenin kuruluşundan sonra da bağışladıkları yeni kitaplarla koleksiyonu zenginleştirmekteydiler. Mevcut kütüphanelere devlet adamları da kitap bağışlayarak koleksiyonları zenginleştirmektedirler. Vakıf kütüphanelerinde bağışlanan kitapların isimleri vakfiyede ya da ek olarak hazırlanmış fihristte belirtilmekte, bazı kütüphane kurucuları da kitapların üzerine vakıf olduğunu belirten mühürler basmakta veya kayıtlar koymaktaydılar. Rakamlar mübalağalı gözüksede bu kütüphanelerin koleksiyonlarının ne kadar zengin olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Orta çağ İslam dünyasının çeşitli bölgelerinde kurulan bazı önemli kütüphanelerin koleksiyonlarıyla ilgili olarak kaynakların verdiği kitap sayıları şöyledir:

Şerif er-Radi'nin (ö. 406/1015) Bağdat'ta kurduğu dârü'l-ilm'in içindeki kütüphanenin kitap sayısı: 80.000.

Sâhib b. Abdad'ın (ö. 385/995) Rey'de kurduğu kütüphanedeki kitap sayısı: 100.000-160.000

Endülüs Emevileri döneminde Kurtuba'daki saray kütüphanesinde bulunan kitap sayısı: 400.000-600.000

Fâtîmi halifesi el-Hâkim'in Kahire'deki dârü'l-ilmde 395/1005'te kurduğu kütüphanedeki kitap sayısı: 120.000-200.000

Vezir Efdal b. Bedrû'l-Cemalî'nin Kahire'de kurduğu kütüphanedeki kitap sayısı: 500.000

Fâtımilerin Kahire'deki saray kütüphanesindeki kitap sayısı: 1.600.000

Meraga Rasathanesi kütüphanesindeki kitap sayısı: 400.000

Ammaroğulları'nın Trablus'daki dârü'l-ilmde kurduğu kütüphanedeki kitap sayısı: 3.000.000

İlhanlı vezirlerinden Reşidüddin Fazlulah'ın XIV. Yüzyıl başlarında Reb'i Reşidi'deki kütüphanedeki kitap sayısı: 60.000

Ammaroğulları'nın Trablus'ta kurdukları kütüphanenin muhakkak müstakil bir binası vardı. Bu istisnai bir durumdu. Bu dönemde kurulan kütüphaneler genellikle mescit, cami, medrese gibi kurumlarla Beytül-Hikme ve Dârü'l-ilm gibi araştırma merkezlerinde kurulmuştu. Evlerde özel kütüphaneler, saraylarda da sultanların kütüphaneleri bulunmaktaydı. Müstakil binası olan kütüphanelerde kitaplar, geniş bir alana yerleştirilmeyip konularına göre müstakil odalara konulmuştu. Bu odaların kapılarında, içinde kitapları gösteren fihristler bulunmaktaydı. Kütüphanelerin iç düzenleriyle ilgili az da olsa bilgiler mevcut. Bu dönemde kitaplar, ciltler eğilerek bozulmaması, kitapların arasına kitap kurtları girmesinin önlenmesi maksadıyla günümüzde olduğu gibi dikey değil yatay olarak üst üste yerleştirilmekteydi. Kitapların raflara yerleştirilmesinde boyları da belirleyiciydi. Mümkün olduğunda aynı boydaki eserler yan yana koyuluyordu. Kitaplar raflara belli bir sisteme göre yerleştirilmekteydi. Bu konuda dikkate alınan en önemli unsur kitabın konusu olmaktaydı. Muhtemelen rafların başına aranılan kitabın kolay bulunabilmesi için konu başlıklarını belirten işaretler konulmaktaydı. Ya da kitaplar konularına göre her birisi farklı odalara konularak bir sistem geliştiriliyordu.

Bu dönemdeki kütüphanelerde kütüphanecilerin eserleri kolay bulabilmesi için biri alfabetik eserin ve yazarın adının yazılı olduğu bir tür fihrist, diğeri de konularına göre olmak üzere iki farklı kataloglama usulü benimsenmişti. Bunlar okuyucuların kullanımına bırakılmaz sadece kütüphanecinin istenilen eseri kolay bulmasını sağlardı.

Memlûklülere kadar kütüphanelerin çalışma gün ve saatlerini bilemiyoruz. Yalnızca aydınlatma sorunu göz önüne

alındığında erken dönem kütüphanelerinin güneş doğduktan bir saat sonra açılıp güneş batımına bir saat kala kapatıldığını söylememiz mümkün. Memlûklülere birlikte kütüphanenin kurucusu vakfiyesinde kütüphanenin açık olduğu gün ve saatleri belirliyordu.

İslamiyet'in ilmi yaymayı ve ödünç kitap vermeyi teşvik etmesi kütüphane kurucularının, kitaplarının ödünç verilmesine izin vermemeleri halinde İslam'ın bu emrine karşı çıkacak olmanın endişesiyle ilk dönemler vakfiyelerine kesin yasaklayıcı hükümler koyamamışlardır. Fakat ödünç verme yoluyla kütüphanelerin kitap kaybına uğramaları bazı kütüphane kurucularını vakfiyelerine ödünç vermeyi kısıtlayan maddeler koymaya zorlamıştır. Daha sonraları ödünç vermenin uygulandığı kütüphanelerde ödünç verilen kitabın değeri kadar para rehin bırakılmak zorundaydı. Bu uygulama ile ödünç-iade işlemi bir nevi garanti altına alınmış oluyordu.

Kaynakça:

BALCIOĞLU, Tahir Harimi, Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler, İstanbul 2018.

BAYSAL, JALE, Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş, İstanbul 1991.

ERÜNSAL, İsmail E., Orta Çağ İslâm Dünyasında Kitap ve Kütüphane, İstanbul 2020.

ERÜNSAL, İsmail E., Türk Kütüphaneleri Tarihi, Ankara 1988.

ERÜNSAL, İsmail E., Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik: Tarihi, Gelişimi ve Organizasyonu, İstanbul 2015.

KRENKOW, F., "Kütüphane", İslam Kütüphanesi, C. 6, İstanbul, s.1127.

Z Kültür Sanat Şehir Tematik Dergi, 2021, 5. Sayı, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları

<https://islamansiklopedisi.org.tr/kutuphane>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/kutuphane#2-mimari>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/endulus>

Çengelköy

Kübra Ay

Çengelköy, Boğaziçi'nin Anadolu yakasında Vaniköy ile Beylerbeyi arasında kurulmuş yeşil bir Üsküdar semtidir. Fetihten önce Bizans döneminde Çengelköy'ün bulunduğu yere ilk olarak "Protos Diskos" yani "Birinci Koy" denir.

M.S. 5. yüzyılda (565-578) imparator II. Justinos, imparatoriçe Sophia için bir sahil sarayı inşa ettirir. İmparator eşinin adına ithafen saraya "Sophianas" adını verir. Semtin ismi bir dönem "Sophianas" olarak kullanılır. O zamanda Çamlıca ve Çakal Dağı eteklerinden doğan Bekar Deresi'nin ağızındaki koya bu sebeple "Sophianon Limanı" da denir. Kaynaklara göre sarayın yakınında Ayios Mihael ve Teotokos (Meryem Ana) isimli iki kilisenin olduğu da belirtilir.

Evliya Çelebi kaleme aldığı seyahatnamesinde ise Çengelköyü'nü şöyle anlatır: "İstanbul'un fethinde buralarda Kral Yanko İbn Madyan (Nikomed) zamanından kalma birtakım çengeller bulunduğundan bu bölgeye de Çengelköy denilmiştir. Üsküdar Kadılığı hükmünde sūbaşılıktır. Köy leb-i deryada olup arka tarafı bağlı bahçeli hiyabanlardır ki tavsifine dil âcizdir. Ahalisinin çoğu Rum'dur. İslamları azdır. Lakin sarayları bahusus içindeki Has Bahçesi gayet mükelleftir, tumturaklı, revnaklı, bir Bâğ-ı İrem'dir. Fakat Allahu âlem bu bahçenin talihi Merih burcuna tesadüf etmiştir. (...) Köy mamur, şirin bir ribte-i mahbubedir. Cümle tahtânî, fevkânî, kâgir binalı üç bin altmış kadar evleri vardır. Sahilinde bir de küçük cami vardır. Çarşısından geçilerek İstavroz Bahçesi'ne gidilir." Evliya Çelebi'nin ifadelerinden anlaşıldığı üzere Çengelköy, havasının temizliği, sularının bolluğu, bahçeleri, havuzları, evleri, yetişen çeşitli meyve ve sebzeleri ile tarihte önemli bir konumdadır.

Osmanlı döneminde özellikle padişahlar için gözde sayfiye ve av merkezlerinden biridir. Kanuni Sultan Süleyman, bugünkü Kuleli Askerî Lisesi'nin olduğu bölgede "Cihannüma Kasrı" veya "Kule Kasrı" denilen bir saray ve bir bahçe yaptırır. Ayrıca kule bahçesinin dışında bir mescit, bostancı odaları, padişahın savaşta ve avda kullandığı köpeklerin yetiştirildiği bir yerde yapılır. Silahat Mehmet Ağa Tarihi'nde yazılanlara göre Sultan IV. Mehmet, Çengelköy'ü av merakı ve çeşitli meyvelerinden ötürü tercih eder. Kasır günümüze ulaşmadan zamanla Sultan III. Ahmet döneminde harap olur. Sultan II. Mahmut'ta Çengelköy'ü dinlenmek için seçen padişahlardandır.

18. yüzyıl Ermeni yazarlarından İnciyan İstanbul eserinde Çengelköy'ü hakkında şunları söyler: "(...) Buradaki Aiyos Yorgios Rum Kilisesi çok eskimiş olduğundan yeniden yaptırıldı. Çengelköyü'nün koyu genişlik itibarıyla Boğaziçi'nde İstinye'den sonra gelir. Mümbit vadisinin içinden bir dere geçer, İkinci Teşrin (Kasım) ayında mehtapta burada balık avı yapılır." Bu çevrede Osmanlı döneminde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından önce düzenlenen Bostancıbaşı Defteri'nde Çengelköy'ün yalı boyundaki binaları ve sahipleri incelendiğinde Evliya Çelebi'nin de vurguladığı gibi halkın çoğunluğunun Rumlardan oluştuğu görülür. Kuleli'den iskeleye kadar Ermenilerin yalıları, iskeleden Beylerbeyi'ne doğru Türklerin yalıları sıralanır. Dönemin Çengelköyü'nün sosyal hayatının çeşitliliği bu defterden de anlaşılabilir.

Çengelköy'ünde dünden bugüne taşınan pek çok tarihi eser, yalı, köşk, çeşme vardır. Bunlardan çarşı içinde, polis karakolunun önünde Kavasbaşı Ahmet Ağa'nın Çeşmesi dikkat çeker. Sütun halinde olan çeşmenin üstünde mermerden bir lahana figürü bulunur. Osmanlı döneminde süvari alayları (sipahiler) devletin pek çok yerinde bulunur. Amasya ve Merzifon'da da süvari alayları kurulur. Merzifon'da kurulan süvari alaylarına "lahanacı", Amasya'da kurulan süvari alaylarına "bamyacı" denilir. Spor müsabakaları düzenlenir ve padişahlarında iki takımdan birini desteklediği bilinir. Osmanlı zamanında Çengelköy semti de dönem dönem süvari alaylarının kaldığı talim gördüğü mekanlardan biridir. Kavasbaşı Ahmet Ağa'da lahanacı olarak tabir edilen kesime mensup olacak ki yaptırdığı çeşmenin başına mermer lahana figürü konmuştur. Çeşmenin mermer

sütununun orta yerinde güzel bir yazıyla "Sahibü'l-hayrat Serkavas Ahmet Ağâ" ifadesi okunmaktadır.

Çengelköy'ün simgelerinden Hamdullah Paşa Cami (1819) önünde bir dalı denize doğru uzanmış 800 yıllık bir çınar görülür. Denize doğru uzanan bu dal caminin yanındaki kahve sakinlerini de gölgesi altına alır. Günümüzdeyse Tarihi Çınaraltı adıyla sakinlerine serinlik veren çay bahçesi olarak kullanılmaktadır. Aynı güzergahta 150 yıldan fazla tarihi olan Has Ekmek Fırını'nı ve Çengelköy'ün meşhur börekçilerini de hatırlatmak gerekir.

"Tanıdım: Çarşının en ihtiyarı

Başı göklerde asırlık çınarı.

Bir tevekkül katıyor manzaraya.

Çekilen eski kayıklar karaya.

Öyle hoş bir yüzü vardır ki köyün,

Bir gören artık unutmaz neresi?

Orhan Seyfi Orhun'un bir dönem yaşadığı Çengelköy semti için yazdığı "Çengelköy" isimli şiirin şu ana yansımaları hiç değişmemiştir:

"Boğazın her yeri bir parça değişmiş şimdi,

Yine Çengelköyü lakin öyle!

Bahçeler, bağlar, ağaçlar, evler...

Yine sessiz, yine sakin öyle!

Elli yıl köyden uzak kalmışken

Tanıdım: İşte benim doğduğum ev!

İşte, en eski mahallem, sokağım!

Geçiyor aynı sokaktan hâlâ

Kendi halinde vakur insanlar...

İşte hiç fasılasız dört mevsim

Köye lezzet dağıtan bostanlar!

İşte tılsımlı o bağlar ki bütün dünyada

Yoktur eşi!"

Zaman geçse de değişmeyen bazı şeyler vardır ve geriye onlar kalır. Her şeye rağmen Çengelköy'ün yaşayan ruhu yalılarını, köşklerini, konaklarını görebiliriz: Bostancıbaşı Abdullah Ağâ Yalısı, Sadullah Paşa Yalısı, Server Bey Yalısı, Macar Feyzullah Paşa Köşkü, Yedigöller Konak gibi. Çengelköy, paşalara, din alimlerine, esnaflara, saray erkanından önemli isimlere ev sahipliği yapmıştır. Çengel-

Kaynakça:

DEMİRCAN, Zeynep, BARAZ, Mehmet Rebiî Hâtemi, Çengelköy'de Tarih, Kitabevi, İstanbul, 2004

BELGE, Murat, İstanbul Gezi Rehberi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2020

KUTLU, Mustafa, İstanbul Gezi Yazıları -III- 1992-93 Boğaziçi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2022

ÇOLAK, Reyhan, Çengelköy, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2009

köy'ünde Mehmet Akif Ersoy da belli bir dönem ailesiyle Yedigöller Konak'ta beraber yaşamıştır. Bu yaşadığı süre zarfında Havuzbaşı'nın yakınında Şeyh Nevruz Tekkesi'ne (şu an cami olarak kullanılıyor) gidip geldiği hatta "İstiklal Marşı"nın bazı dizelerini burada yazdığı söylenmektedir. Ayrıca şair ve yazar Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören de bu semtte yaşamışlardır. Çengelköy, tarihte olduğu gibi günümüzde de sanatçı, yazar vb. önemli kişilere ev sahipliği yapmıştır. Bir başka önemli ev sahipliği ise 19. yüzyılda Çengelköy'de Stavros Vutares Efendi'nin bu semtte bir basimevi kurarak Yunan tarihi açısından değerli 9 ciltlik "Lexicon Historias Kai Geographyco"yu yayımlamasıdır. Günümüzde de bazı dokularını korur niteliktedir. Çengelköy'de şu anda Timaş yayınlarının bulunduğu kitap-kahve tarzında bir mekânda Tarçın Kitap & Kahve'si vardır.

Çengelköy'ün sokaklarında dolaşırken Havuzbaşı Yokuşu'nda ve Kemalettin Tuğcu Sokağı'nda bulunan köşkler, ahşap evler göze çarpar. Sokağa da ismi verilen yazar Kemalettin Tuğcu, sarayın kilercibaşı olan dedesine verilen köşkte 1902'de dünyaya gelir. Semti seven yazarımız kitaplarını burada yazar. Yeğeni Nemika Tuğcu, Sırça Köşkün Masalcısı eserinde Kemalettin Tuğcu'nun hayatını kalem alır.

Bekar Deresi Sokağı ve çeşmesinden de bahsederek, Barok döneminin estetik ve zarif hatlarına sahip bu çeşme Sultan II. Mahmut tarafından yaptırılır. Havuzbaşı tarafına yakın 1897'de Mimar Kemalettin tarafından tamamlanan sarayın isimlendirdiği Çengelköy Havuzbaşı Mektebi İptidai Rüştîye'si, günümüzde Çengelköy İlkokulu olarak bilinir.

Ayrıca Çengelköy sokaklarında dolaşırken birkaç manavla da karşılaşılır. Çengelköy kirazı ve ayvası şimdilerde yetişmeye de manavlarda satılan Çengelköy bademi (salatalık) ile meşhurdur. Çengelköy'de görmemiz gereken başka bir durak sahilden yürüyerek ulaşılan Kuleli Askeri Lisesi ve Kaymakçı Mustafa Paşa Cami (1720)'dir. Çengelköy havası, yürüyüş alanları ve boğaz manzarasıyla bizleri tarihte bir yolculuğa çıkarır.

MERAKIN İZİNDE BİR ÖMÜR:

PROF. DR. MUSTAFA KAÇAR

Öncelikle bizi kırmayıp kütüphane bültenimize konuk olduğunuz için teşekkür ederim. Hoş geldiniz hocam.

Sohbetimize hem Betül hocama hem de Abdülkadir hocama yönelttiğim soruyla başlamak istiyorum. Sohbetin felsefesi nedir? Kaliteli bir sohbet ortamı nasıl olmalı? Sizin için bu ortamları oluşturan şartlar neler?

Ben tabii ki bir tarihçi ve bir bilim tarihçisi olarak tarihten örneklerle ve tabii ki tarihteki okumalarım ışığında kendimce ideal bir sohbet ortamı düşünmüş ve bunu hep aramışımdır. Bu güzel bir yaklaşım çünkü sohbet ya bildiklerinizi aktararak onun farzını yerine getirmek ya da cehaletinizi giderme noktasında bilenlerin bilgilerinden istifade etmek için fevkalade önemli bir husustur. Medeniyetimizde bilhassa istişare noktası, tedbir noktası bununla ilgilidir. Çünkü meşveret bizim medeniyete-

timizin en önemli hatta neredeyse vacip ve farzlarından birisidir. Günümüzde zaman zaman muhabbeti başka mecralarda bir nevi boş vakit geçirme şeklidir. 20. yüzyıla kadar baktığımızda tekkeler, zaviyeler ve ehibba konakları bu musahabe meselesine çok önem vermişlerdir. Osmanlı'nın son dönemine baktığımızda birçok edip, şair hatta ehli tarik ve birçok önemli zat, bu bahsettiğim mekanlarda yetişmişlerdir. Burada hem fitraten hem faziletten yetişme söz konusudur. Edep ve irfan burada gelişmiştir. Ve yine Ariflik, diğerkâmlık, dürüstlük buradan gelişmiştir. Tabii 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu mekanlar yasaklandığı için sohbet sokağa düşmüştür. Eski edip ve fazil insanlar cemiyetleşerek geniş ölçekte bir dayanışmayla varlıklarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Ben açıkçası bir tekkede veya zaviyede yanında oturanın zengin mi fakir mi, alim mi cahil mi, küçük mü bü-

yük mü olduğuna bakmadan onunla aynı mindere diz koymak onunla yan yana olmak ve onunla dünya ile alakalı hem hal olmak benim özlediğim sohbet ortamıdır. Dünyadan arınmış sadece tefekkür boyutuyla kendi yetişmesine kendi dünya ile muhasebesine katkıda bulunacak bir ortam en iyi sohbet ortamıdır benim için.

Bildiğim kadarıyla lisansınız tarih üzerine ancak sonrasında bilim tarihçisi olarak devam ettiniz. Hatta Ekmeleddin İhsanoğlu hoca uhdesinde ilk bilim tarihi asistanlığı da yapan sizsiniz. Biraz bahseder misiniz?

Ben Hatay'ın Altınözü İlçesi'nin Altınkaya Köyü'nde doğdum. Babam tabii ki çiftçi ama biraz da mucit ve maceraperest biriydi. Yani "seferi" severdi. Hatta köyde ona "Seferî Halil" derlerdi. Bize de "Seferî Halil'in çocukları... Babamın bir hususta fikri varsa oraya gidip aklındaki gerçekleştirmeden gelmeyen biriydi. Babamla çok az vakit geçirdim. Lisans eğitimi için İstanbul Üniversitesi Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti bölümünü kazanıp çok kıymetli hocalarımdan ders alma imkânım oldu. 1979 yılı ve onun öncesi elbette Türkiye ciddi bir terör ve iç huzursuzluk içerisindeydi. Bu sebeple kendimizi çok iyi hissetmiyorduk. Ünlü Osmanlı tarihçisi ve Osmanlı Müessesesi ve Medeniyeti Kürsüsü'nün kurucusu Prof. Dr. Tayyip Gökbilgin Hoca o yıl vefat etti.

Allah rahmet eylesin hocam.

Tayyip Gökbilgin Hoca Osmanlı tarihinde bir duayandı. *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar (İstanbul 1952)* kitabı Osmanlı medeniyetini özellikle ilk dönemleri için çok büyük bir kitaptı. Tabii daha sonra Prof. Dr. Mübahat Kütükoğlu hocamız (Allah

nice hayırlı ömürler versin) kürsü -şimdiki anabilim dalı- başkanı oldu. Kendisinden ders görmeye başladık. O zaman asistan olarak doktorasını yapan Prof. Dr. Abdulkadir Özcan hocamızdan da ders aldık. Yine Allah uzun ömürler versin Prof. Dr. Mehmet İpşirli hocamız ve nümizmatik konusunda bize ciddi desteği olan Nezih'i Aykut hocadan dersler almıştık. Elbette bunun yanında o dönem içerisinde belli sertifikalar alma zorunluluğu vardı. Kendi okuduğunuz kürsü dışında üç kürsüden daha bir nevi günümüzdeki "yan dal" yapar gibi mezun olmanız gerekiyordu. Ben, yeni çağ Osmanlı tarihi, Türk İslam sanatı tarihi ve Arap-Fars Filolojisi dallarını seçmiş idim. 1983 yılında "Mihrimah Sultan'ın vakıf eserleri" konulu bitirme tezimi Mübahat hocama takdim ettim. YÖK ile birlikte üniversitelerde lisans bitirme tezi uygulaması bir yıl önce kaldırılmış olsa da Mübahat hoca, bize tezlerimizi daha

Sultan Selâhaddin Eyyûbi Türbesi. 19.05.1989. Suriye-Şam

önceden verdiği için biz devam ettirmiş idik. O zaman vakıf ve medeniyet üzerine yolumu istikametimi çizmiştim. Hemen akabinde yüksek lisansıma başladım. Yüksek lisansımı, telgraf meselesini üzerinden yeni teknolojilerin Osmanlı devletine girişini araştırdım. Telgraf konusu önemliydi. Çünkü hem teknolojik hem de siyasi ve kültürel açıdan ciddi bir arka planı söz konusuydu. Bunun sadece ikamesi değil kullanılmasının dünya ölçeğinde bir yeri vardı. Dolayısıyla uluslararası büroların kurulması Osmanlı için çok yeni bir uygulamaydı. Ancak zaman ve mesai kavramlarının değişmesi gibi birçok yan etkileri daha ziyade etkili olmuştur. İşte telgraf ile telgrafın Osmanlı'ya girişi ile ilgili tezimi tamamladıktan sonra 1984 yılında, Ekmeleddin İhsanoğlu hocamın profesör, ben de yüksek lisanstan mezun olmuş-tum. Hoca İstanbul'a geldiğinde İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi içerisinde Felsefe Bölümü'nün altında Bilim Tarihi Anabilim dalını kurdu ve ilk asistanı da ben oldum. O sırada Feza Günergün hocamız yeni doktorasını bitirmişti. Onu asistan olarak değil öğretim üyesi olarak kabul ettiler. Bölüme asistan olarak başladım. O zaman IRCICA genel direktörlüğüne getirilen Ekmel hoca ile birlikte IRCICA'da da araştırma çalışmalarımıza başladık. Doktoraya Ekmel hocanın danışmanlığında Modernleşme Dönemi Osmanlı Bilim ve Eğitim Hayatı konulu tezi almıştım. O zaman Rahmetli Cevat İzgi dostum, Osmanlı Medreselerinde Bilim ve Eğitim hayatı üzerine doktora tezini hazırlamaya başlamıştı.

Tabii kolay olmadı. Çünkü Osmanlı-Fransız ilişkileri söz konusuydu ve benim de ister istemez Fransızca öğrenmem gereki-

yordu. Bununla ilgili ciddi bir süre çalışma yaptım ve Fransa'da yaklaşık bir yıl arşiv taraması yaptıktan sonra tezimi teslim etmiş oldum. 1996 yılında doktora tezimi savundum ve önce yardımcı doçent ondan sonra da akademik kariyerimi tırmandım.

Ekmeleddin İhsanoğlu Hocadan biraz bahsedebilir misiniz? Sizin hayatınızdaki etkileri nasıl oldu?

Şimdi Ekmeleddin İhsanoğlu Hoca tabii o dönem hocaların kendilerine has üslupları ve kendilerine has bir dünya görüşleri ile yöntemleri vardı. Ekmeleddin İhsanoğlu Hoca, kolektif çalışmayı önemseyen biraz da kolektif çalışmayı tercih eden biriydi. Bir projeye birçok kişiyi dahil eder ve böylece hiç kimsenin tek başına yapamayacağı işi kolektif olarak yaptırarak sonuca ulaşırdı.

Ömer Lütfü Barkan Hoca içinde aynı şey söyleniyor. Allah rahmet eylesin.

Benzer üslupları vardı. Ama Ömer Lütfü Barkan Hoca biraz daha eski ve yöntemi de bizim zamanımıza uygun olmayan bir yöntemdi. Bizim hocalarımız o yöntemle yaşadılar şimdi Ömer Lütfü Barkan Hoca'nın yaptırdığı çalışmalarda kendisi dışındaki hiç kimsenin ismini bilmeyiz. Ancak Ekmeleddin hoca öyle değildi. Ortaya çıkan eserlerde katkısı olan herkesin ismini o esere koymayı bir prensip olarak yapardı. En azından önsözde teşekkür ederdi. Tabii o zamanlar IRCICA'nın yöneticisi ve aynı zamanda orada muazzam bir kütüphanenin içinde Osmanlı medeniyetine ilişkin muazzam bir Osmanlı Bilim Literatürü Tarihi araştırması projesini başlatmıştı. 17 cilt olarak da o yayımlandı. Çok ciddi müellifler o projeye destek oldular başta Prof. Dr. Ramazan Şeşen olmak üzere. Kendisi bu projenin A'dan

Z'ye kadar Ekmeleddin hocayla beraber bu projenin gerçekleşmesini sağladılar. Hatta bunun yanında birçok araştırmacı gerek bilgi toplama gerek tasnif noktasında projeye dahil oldu. Yani Ekmeleddin İhsanoğlu hoca, bir araştırmacının ferdi olarak çok uzun sürede tamamlayabileceği araştırmayı, paylaşıp ve ortaklaşa çok kısa zamanda çok daha kapsamlı hale getirirdi. Zaman zaman bu yöntemi eleştirilse de şu anda ortaya çıkan eserlere baktığımızda ne kadar haklı olduğunu görüyoruz. Ben de uzun yıllar IRCICA'da araştırmacı olarak değişik projelerde görev aldım. Burada çok kıymetli şahsiyetlerle tanışma ve çalışma imkânı buldum.

Hocam şöyle bir sözünüz var: Gençliğimde idealisttim sonra realist oldum şimdi de aktivistim bu sözünüzü biraz açar mısınız?

Belki herkes hayatında öyle dönüm noktaları yaşamıştır. Ben bu dönüm noktalarını fark ettiğimi hissettim. İdealizmi gençliğimden itibaren idealist olmak yani bir hedef koymak ve toplumsal ya da bilimsel sonra bu ideale ulaşmak veya bu ideali önemsemek bunu biraz düşününce pek de cazip bir şey olmadığını gördüm. Bencillikten başka bir şey değildi benim nezdimde. Kimseye bir faydam olmuyor tabii zararım da. Kendime idealisttim,

Prof. Dr. Ramazan Şeşen ile 2003

Kamile Ayşe Kaçar ile Mustafa Kaçar'ın en mutlu günü.
Nikah şahitleri Prof. Dr. Mübahat Kütükoğlu ve Rahmetli Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu.
Beyoğlu Evlendirme Dairesi, 20.06.1986.

kendi hedeflerim vardı. Kendi ulaşmak istediğim noktalar vardı. Kariyer noktasında bunların benden başka kimseye bir faydası yoktu. Belki bu sürede de istemeyerek insanları incitmiş de olabilirim bilmiyorum çünkü kendi ideallerim her şeyden önce geliyordu. Daha sonra ideallerin toplum yararına gerçekleşmediği müddetçe bir faydasının olmadığını düşünmeye başladım ve bunları gerçekleştirebilir miyim? Bunlar Real olabilir mi? Diye düşünmeye başladım ve ardından sadece gerçekleşecek olanlarla ilgilenmeye başladım. Bu da oldukça uzun yıllar yaklaşık on yıl boyunca beni ruhen tatmin etti. Fakat daha sonra bir şeyin eksik olduğunu fark ettim. Yine kimseye doğrudan bir fayda sağlamıyordum. Bunun üzerine "aktivist" olmaya karar verdim. Yani bir şey düşünüyorsam onun teorisini, altyapısını korumak ve onu gerçekleştirmek. Bu da özellikle 2013 yılında sonra Piri Reis ve Kâtip Çelebi'nin konu edinildiği Osmanlı'nın Dünya'ya Bakışı adlı uluslararası bir sergi planlamasında kendimi gördüm. İşte orada düşüncelerimi gerçekleştirme ve bunu bizzat uyguladığım için benim esas beklentimin bu

olduğunu görmüş oldum. Şu anda da aynı şekilde idealist yola çıkıyorum bunları gerçekleştirme için çalışıyorum ve sonunda bunları kendim yapıyorum. Böyle bir düşüncüyü herkese tavsiye ederim.

Çok teşekkür ederim hocam verdiğiniz bu tavsiye için.

Bir ağacın kökleri misali çok fazla ve çok farklı alanlarda eserler veriyorsunuz. Piri Reis'ten tutun astronomiye, mekanik aletlerden tutun değirmenlere kültür ve bilim tarihi

içerisindeki nerdeyse birçok konuyla ilgili irili ufaklı bir çalışmanız var. Bu durum sizin için zor değil mi? Motivasyon kaynağınız nedir?

Yani tabi bu zaman zaman eleştiri olarak karşıma çıkıyor. Kendi kendime de sorguluyorum. Belki daha açıklamadığım ama hâlâ uğraştığım birkaç mesele daha var. Beni bu tür bir hayata yönlendiren Kâtip Çelebi olmuştur. Bunu derslerimde de zaman zaman anlatıyorum. Arkadaşları Kâtip Çelebi'yi eleştirmişlerdir. Yazdığı kitabında makbul padişahı ve padişahlık vasıflarını tarif etmiştir. Bu durum o günkü padişaha pek uymuyor. Zalimlikle ilgili yasaklarla ilgili işte adaletle ilgili vesaire arkadaşları:

-Sen padişahı korkmuyor musun? dediğinde, Katip Çelebi: Korkmaz olur muyum çok korkuyorum demiş.

Peki neden yazıyorsun bunu Çelebi dediğinde;

Katip Çelebi: "Ama Allah'tan daha çok korkuyorum" demiş! Yarın *rûz-i mahşer*de yüce Rabbim bana sual ederse ne yap-

tın diye. Ben padişahтан korktum bunları yazmadım diyemem ki cevabını vermiş.

Demek ki insanın aklına, fikrine gelen hiçbir şey kendisinin değilmiş; yüce Rabbim bir şekilde bütün kullarına bazı rızıklar gönderiyor. Bu fikir olur, bu fikir olmaz. Bu olur bu olmaz diye sizin seçme hürriyetiniz yok, o şekilde düşünmek gerekiyor. Doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü bilmiyorum. Dolayısıyla bazen ihtiyaç faslı bazen de fırsat çıktığında bu alanlara tabii ki temas ettim. Burada en büyük destekçim ve en büyük iş birliğini yaptığım kişi Prof. Dr. Atilla Bir hocamdır. 1995'ten sonra Atilla Bey'le hâlâ devam eden bir iş birliğimiz kuruldu. İslam medeniyetinde bilime ve teknolojiye ilişkin birçok alanında kararlaştırdığımız konuları, beraber araştırmaya çalıştık.

2019-20'de bütün dünyayı kasıp kavuran Covid-19 salgını çıkmadan, 10 yıl önce

öğrenim sisteminin değişmesi ve uzaktan derslerin muhakkak surette ikame edilmesinin gerekliliği üzerine bir çalışma yaptık. Hatta bir şirket kuruluşuna dahil olduğumu söyleyebilirim. Yani dünya hızla değişiyor ve bu değişimi, o zamanlar akademi dünyasının önemseyemediği pek de söylenemez. Bu durumun tarihî arka planında neler vardır. Niçin böyle bir yaklaşım caridir? Diye kendime sorduğumda, 1683 İI. Viyana kuşatmasında savaş esiri olarak İstanbul'a getirilen Kont Marsigli (Luigi Ferdinando)'nun şu sözü belki biraz açıklık getirmektedir. Kont Marsigli tarafından yazılmış Fransızca, İtalyanca ve Almanca'ya çevrilmiş olan *L'état militaire de l'Empire ottoman* (1732'de Graz'da basılmıştır), daha sonra da kısmen Türkçeye çevrilmiştir. Günümüzde zannedersen tamamı çevrildi. Kont Marsigli eserinde o

Hamidiye Guraba Hastanesi. 19.05.1989. Suriye-Şam

sözünü ettiğim ibare *"Türklerde az gelişmiş hiçbir fikre rastlamadım"* şeklinde idi. Netice olarak Türkiye'de kurumların ya da sivil toplum kuruluşlarının veya özel şirketlerin az gelişmiş fikirlere pek itibar etmedikleri hâlâ bir vakıadır. Oysa gençlerimize "yeni icat çıkarma" yerine "icad çıkar" demeli ve bu noktadan onları desteklemeleri gerekir. Son yıllarda Tekno-Fest ve T3 vakfı bu eski yaklaşımı değiştirme ve yeni bir dönem başlatma yolunda büyük hamleler gerçekleştirmiştir. Dünya böyle gelişti.

Üniversitemiz Bilim Tarihi Bölümü'nün kuruluş sürecinde aktif rol aldığınızı ve kurucu bölüm başkanı olduğunuzu biliyoruz. Süreç ile ilgili biraz bilgi verir misiniz?

Bilim tarihi bölümünün kuruluş süreci için burada çok ismi hayırla yad etmek gerekir. Önce o dönemin YÖK başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç hocayı şükranla anmak gerekir. Yekta hoca, 2007 yılıydı zannediyorum. Ben İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü'nde öğretim üyesiydim. O zamanlar Bilim Tarihi, Felse-

fe Bölümü'nün bir anabilim dalıydı. Bir yaz günü Yekta Saraç Hoca telefonla aradı, *hocam bilim tarihi bölümünü kuralım mı ne dersiniz?* dedi. Bende, *fevkalade olur dedim.* 2007-2008 döneminde bilim tarihi bölümü yeniden açıldı. Dönemin rektörü Kemal Alemdaroğlu ve YÖK başkanı Kemal Gürüz zamanında bölümümüz kapatılmıştı. Yeniden anabilim dalı olarak Felsefe Bölümü'ne bağlanmıştı.

2013 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi kurucu rektörümüz sayın Prof. Dr. Musa Duman bir telefon açarak, *hocam bize bir bilim tarihi müfredatı hazırlayabilir misiniz?* demişti. O sıralar Fuat Sezgin Hoca da İstanbul'a gelmişti. Gülhane'de Fuat Sezgin İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi ve İBTAV kurulmuştu. Lisans için üniversitemizde bilim tarihi bölümünün kuruluşu üzerine arayış içerisindeydi. Bu tanışıklık dolayısıyla Musa Duman hoca, İngiltere'de Manchester'da Dünya Bilim Tarihi Kongresinde bir tebliğ sunduğum sırada beni aradı. *Bölümü kuruyoruz, sizi de bölümün kurucu başkanı*

olarak bekliyoruz. Hemen istifa edin ya da emekliye ayrılın burada işe başlayın dedi. Açıkçası hiç tereddüt etmedim eşim de yanımdaydı bu konuyu açtığımda o da rızasını verdi. Ardından hemen üniversiteyi aradım. Sağ olsun arkadaşlar benim İstanbul Üniversitesinde emeklilik işlemlerimi başlattılar. Yani bölüm kurucu başkanı olarak da FSMVÜ'ye gelmiş oldum.

İyi ki geldiniz hocam.

Teşekkür ederim sağ olasın

Bu kadar yoğun iş temposu içerisinde iş hayatıyla ev hayatını nasıl ayırabiliyorsunuz? Evli ve evlenecek arkadaşlar için ne tavsiye verirsiniz?

Ben eşimle üniversitedeyken tanıştım. O benden bir sınıf alttaydı. Bazen de derslerine giriyordum. Mezun olduktan sonra da evlenmeye karar verdik. O öğretmenliği seçti. Dolayısıyla kendi meşguliyeti de vardı. Ama açıkça söylemek gerekirse o yoğunluk içerisinde kendisinin de tarihçi olması hasebiyle uyumlu bir hayatımız oldu. Elbette eşler arasındaki saygı sevginin de ötesinde belirleyici oluyor. Tabii ki saygının da çimentosu sevgidir. Eğer eşinize onu değerli kılacak şekilde davranırsanız o da size aynı şekilde davranacaktır. Hatta bunu şaka yollu anlatayım: eşinize kraliçe gibi davranın o da size kral gibi davranır diyorum. Allah'a karşı birtakım sorumluluklarımız var o zaman iş daha ön plana çıkıyor zaten işinize önem veriyorsanız ailenize de önem veriyorsunuz demektir. Elbette benim şansım aynı meslekten ya da aynı hocaların rahle-i tedrisinden geçmiş bir eşle hayatımı birleştirmek olmuş. Ama yine de dikkat etmek gerekir. Çünkü evleneli 40 yıl oldu o açıdan baktığımızda 40 yıl öncesinden düşünmeniz lazım.

Peki hocam Mustafa Kaçar'ın hayatında şiar edindiği ilkesi nedir? Muhakkak bir sürü ilkeniz vardır. Bunlar içerisinde zirve olan hangisi?

Birinci sırada tabii ki *Kur'an-ı Kerim*'dir. İçerisinde bilhassa en etkilendiğim ayetlerden birinde insanların bu dünyaya belli bir hikmetle gönderildiği açıklanan ayettir (Bakara, 258). Ben bunu biraz kendime şiar edindim. Eğer ben bu hikmeti bulabilirsem veyahut bu dünyaya niye gönderildiğimi keşfedebilirsem bu benim için hem bu dünyamı hem de ahiretimi kurtaracaktır. Buna çok önem verdim ve birçok arayışımın da arkasında bu yatıyor. O yüzden bir şekilde aklıma gelen bir şekilde zihnime düşen ve insanlığın faydasına düşündüğüm konuların üzerine gitmek gerçekleştirmek belki de hikmet budur diye düşünürüm. Tabii tarihçi olmanın en güzel tarafı gaybı bilemiyoruz ama geçmiş

Osmanlı Ulaşım ve Haberleşme Sempozyumu, 1995

bilebiliriz. Ama bu bilgi zaman zaman da insanın omuzlarına çok ağır yükler yüklüyor. Ne zaman *Kur'an-ı Kerim*'in ve Hadis-i Şeriflerin ipini bıraktık o zaman büyük felaketlerle karşı karşıya kaldığımızı gördüm. Günümüzde insanların özellikle fert olarak birtakım sıkıntılar içerisinde olmalarının sebebini bildiğiniz zaman bu size büyük bir yük getiriyor. Bilginizle amelinizle ve yahut da yorumlarınızla yani bir şekilde hiç olmazsa ümit vermek. Sıkıntıları azaltma noktasında tarihçinin böyle görevleri vardır.

Bu ayki Kütüphane Bültenimizin kapak konusu da olan İslam kütüphaneleriyle ilgili bize neler söyleyebilirsiniz?

Şimdi kitap ve kütüphanenin ne kadar önemli olduğu, herkes tarafından aynı şekilde cevaplandırılacak bir sorudur. İslam medeniyeti kitaba belki de daha önceki medeniyetlerden çok daha fazla itibar etmiş, önem vermiştir. Baktığımızda İslamiyet'le birlikte kitap kültürünün geliştiğini görüyoruz. Öncesine baktığımızda ya parşömenlerle halinde ya da tabletler halinde daha ziyade arşiv malzemesi şeklinde bir birikim söz konusuydu. Özellikle barbar dönemde İskenderiye olsun Babil olsun diğer medeniyetler de barbar saldırıları sonrasında tahrip olan kütüphanelerde eser konusunda çok fazla bilgimiz

Demirköy Osmanlı Endüstri Arkeolojisi Kazısı, 2010

yok. Netice itibarıyla İslam medeniyeti ile kitap, kantitatif ve kalitatif olarak, kıyas kabul etmeyecek ölçüde büyük bir sıçrama ve büyük bir gelişme göstermiştir. Kitap bir kültür olmaya başlamış, onun mürekkebinden kağıdına, cildine, süslemesine ve muhafazasına varıncaya kadar ayrı bir kültür ortaya çıkmıştır. Orta çağ Avrupa kütüphanelerine baktığımızda oradaki eserler, Haçlı savaşları sonrasında haçlılar tarafından İslam medeniyetinin birçok unsuru Batı'ya taşınmış ve orada geliştirilmiştir. Geriye baktığımızda o kadar zaman geçmesi, istilalar ve yağmalara rağmen yine de on binlerce yazma İslam eserini her kütüphanede bulunmak mümkündür. Bu eserlerin kalıcı olmasının belki de en önemli itici gücün arkasında bulunan vakıflardır. Vakıf kitapların okunmasını sadece sahip olmak değil bugün Batılıların birçoğunun yaptığı gibi bir yazmayı sahiplenmek ona belki de bir zenginlik bir konfor veyahut bir prestij sağlıyor. Bu bir Müslüman için o kitabın sahipliğinden ziyade bilgilerinin daha çok

Yıldız Sarayı Bahçesi. Soldan Sağa, Prof. Dr. Mustafa Kacar, Prof. Dr. Tahsin Tahaoglu, Dr. Hidayet Yavuz Nuhoglu, Prof. Dr. Oktay Aslanapa, 1990

insana ulaşmasıyla iftihar etmesi. Onunla övünülecek yegâne şeydir.

Teşekkür ederim hocam.

Çok fazla vardır muhakkak ama böyle geriye dönüp baktığınızda unutamadığınız bir anımız var mı? Hatırladığınızda yüzünüzü güldüren bizimle paylaşabileceğiniz.

Mübahat Kütükoğlu ile Bekir Kütükoğlu hocalarım benim nikah şahidimdi. 20 Haziran 1986 Cuma günü öğleden sonraydı. Nikahıma trafik yüzünden yetişememişlerdi. Bu içimde bir ukde olarak hep kalmıştır. Ama sonrasında teşrif etmişlerdir.

Bültenimizi okuyacaklara bir tavsiyeniz var mı?

Tavsiye olarak öğrenilmiş çaresizliklerimizi bir kenara bırakılmasını tavsiye ediyorum. Hatta zaman zaman Batı kaynaklı birtakım bilgileri sorgulamadan, test etmeden ve medeniyetimizle sınımadan kabul etmeyelim ve alacak isek en az iki kere düşünmemiz lazım. Onların "oryantalizm" gibi masum görünen değişik "...izm"ler adı altında tuzakları mutlaka vardır.

Sohbetimizin sonuna yaklaşırken; sevdiğiniz, örnek aldığınız, tarihten de olabilir bugün de olabilir bir şahsiyet var mı?

Bu milletin, İslam aleminin yeniden uyanışının mimarları benim için çok önemlidir. Tabi biz insanları beşer olarak görmüyoruz. Beşer olduğu için birtakım kusurları muhakkak vardır. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Kâtip Çelebi, Takıyyüddin er-Râsîd, Fuad Sezgin. İlk aklima gelenler.

Teşekkür ederim hocam. Son olarak üç tane kitap önerisi alabilir miyim?

Pierre de Fermat, *Son Teorem*

İbnü'l-Heysem, *eş-Şukûk alâ Batlamyus*

Kâtip Çelebi, *Mîzânü'l-Hakk Fî İhtiyâri'l-E-hakk*

Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*

El-Cezerî, *Kitab-ül Hiyel*

Takiyüddin er-Rasîd, *Turuku's-Seniyye fî Alati'r-Ruhaniyye*

Hocam çok teşekkür ederim ömrünüz uzun ve bereketli olsun.

Çok teşekkür ederim senin de.

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Enstitüsü, Gölhane, Prof. Dr. Mustafa Kaçar, Tahsin Yıldırım.

UMBERTO ECO

Tuğba Sevil, Hacer Güleç

(05 Ocak 1932 - 19 Şubat 2016)

"Bizler kitaplar için yaşıyoruz. Kargaşa ve yozlaşmanın egemen olduğu dünyada hoş bir görev bu."

1932'de İtalya'nın Alessandria şehrinde doğan Umberto Eco üniversite eğitimine hukukla başlar. Ancak daha sonra kendi ilgi alanlarının izinden gidip eğitimine Orta Çağ felsefesi ve edebiyatla devam eder. Umberto Eco, 84 yıllık ömrüne felsefe, tarih, kurgu edebiyat, edebiyat eleştirisi, iletişim gibi birçok alanda kıymetli eserler sığdırarak çok yönlü olmayı başaran yazar, bilim adamı, edebiyatçı, eleştirmen ve düşünürdür. Bütün bunlar onu büyük bir yazar yapar.

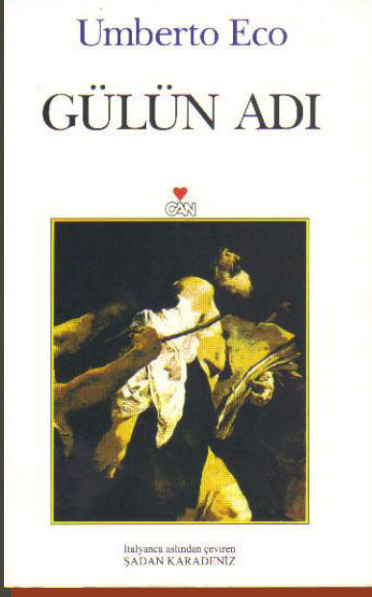
Eco, 1980'de yazdığı *Gülün Adı* ile kurgu dünyasına girer. Kendisi bir röportajında *Gülün Adı*'nin ortaya çıkışını "ya illegal yollara girecektim ya da roman yazacaktım" diyerek esprili bir dille ifade eder. Kurgu eserleri Foucault Sarkacı, Önceki Günün Adası, Prag Mezarlığı ve son olarak 2015'te yayınlanan *Sıfır Sayı* eserleriyle

devam eder. Bunların yanı sıra, *Güzelliğin Tarihi*, *Çirkinliğin Tarihi*, *Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı*, *Orta Çağ'ı Düşlemek* gibi eserleriyle Orta Çağ estetiği, göstergebilim, araştırma ve dilbilim eserleriyle de edebiyat ve kültür dünyasında ustalaşarak saygın bir yer edinir.

"Eco, sıklıkla, öğrenmenin farklı alanlarına geçmekte, çeşitli alanlar arasında bağlantı kurabilmekte, aralarındaki kurallarla örülen yapay sınırları ortadan kaldıracıdır. Bunu öncelikle, ilham veren karşılaştırmalarla ve 'şans eseri' keşiflerle gerçekleştirir. Ayrıca, bir dili biçimlendirerek hem akademisyenlerin hem de sıradan insanların takip edebileceği ölçüde cazip bir sunuma getirme becerisini de gösterebilmektedir. Eco, üç yaşamlı, üç yönlü bir entelektüeldir: İletişim kuramcısı, kurmaca yazarı ve Göstergebilim uzmanıdır." (Demir, Sedat, 2009)

Küratörlüğünü yaptığı birçok etkinlikten biri olan "Listelerin Vertigosu" başlıklı sergisinde liste hakkında *"Liste, kültürün kökenidir. Sanat ve edebiyat tarihinin bir parçasıdır. Kültür ne ister? Sonsuzluğu*

anlaşılır kılmak. Ayrıca düzen yaratmak ister -her zaman değil, ama çoğunlukla. Ya insanoğlu olarak kişi sonsuzlukla nasıl yüzleşir? Kişi anlaşılmasını kavramaya nasıl çalışır? Listeler yoluyla, kataloglar yoluyla, müzelerdeki koleksiyonlar yoluyla ve ansiklopediler ile sözlükler yoluyla." der. Kütüphaneler de liste, katalog ve koleksiyon yoluyla anlaşılmasını kavramaya çalışma tanımına uyar.

Eco'nun okuma serüveni ve yazma eğilimleri henüz çocukluk yıllarında büyükannesinin kitaplarıyla başlayan bir tutkudur. Tüm ömrünü okuyarak ve yazarak geçiren Eco, Milano'daki eski bir oteli satın alıp içerisini yeniden düzenleyerek kütüphane haline getirir. 30 bin kitapla başlayan labirent şeklindeki bireysel kütüphanesi, ömrünün sonuna doğru 50 bini aşarak dev bir kişisel kütüphaneye dönüşür.

Entelektüel camiada Dedalus lakabıyla bilinir. Dedalus, Yunan mitolojisinde eli her sanata yatkın olan bir kişinin ismi ve ayrıca Eco'nun üzerinde araştırmalar yaptığı James Joyce'un kitaplarının baş karakterlerinden birinin soy ismidir. Bu lakabın hangi sebepten verildiği bilinmez fakat Dedalus lakabının ona yakıştığı bir gerçektir.

Kaynakça:

İLASLAN, S., "Edebiyattan Sinemaya Bir Romanın Göstergibilimsel Analizi: Umberto Eco & Gülün Adı". RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (38), 399-434, 2024

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160220_umberto_eco_obit

<https://www.evrensel.net/haber/273040/umberto-eco-kimdir>

<https://www.sabah.com.tr/kitap/2016/03/04/dusunce-ve-yazi-iscisi-adan-zye-umberto-eco>

<https://www.youtube.com/watch?v=wUEnumHmQNC>

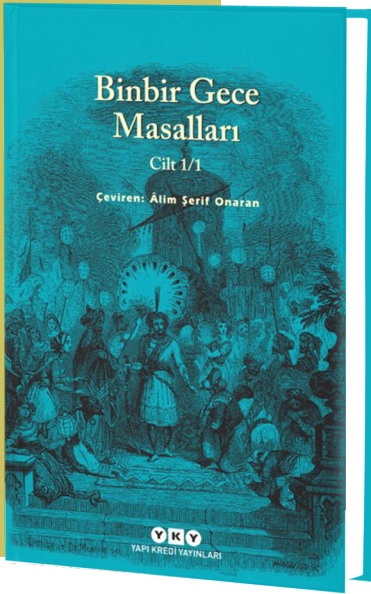
"İçine girilebileceğiniz ama çıkmanızın mümkün olmadığı bir labirent"

Binbir Gece Masalları

Gülizar Uludağ

lan deyimlerin bulunması ve birçok dil hatası olmasından dolayı bunların bir kişi tarafından kaleme alınmadığı kabul görmüştür.

Binbir Gece Masalları'nın hikâyesine değinecek olursak kısaca şöyledir: Semerkant Hükümdarı Şahzaman bir gün kardeşi Sasani Hükümdarı Şehriyar'ı ziyaret etmeye giderken unuttuğu bir şeyi almak üzere saraya geri döndüğünde karısının kendisini aldattığını görür ve onu öldürür. Şahzaman misafirliği sırasında kardeşi Şehriyar'ın ava gittiği bir vakitte yengesinin de kardeşini aldattığını görür ve

Binbir Gece Masalları Doğu Edebiyatı'nın harika metinlerinden biridir. Asıl adı Arapça "Elf Leyle ve Leyle" olan ve bir hikâye içerisinde küçük küçük pek çok hikâyeyi barındıran bir külliyyattır. Binbir Gece Masalları, 264 hikâyeden meydana gelmektedir. Hikâyelerin çok sayıda olduğunu belirtmek için binbir deyimini kinaye amaçlı kullanılmıştır. Bunlar binbir geceye taksim edilmiş birbirinin devamı olan hikâyelerdir. Bazı hikâyeler birkaç sayfa sürerken bazıları birkaç satırda bitmektedir.

Hikâyelerin çeşitliliği ve Hindistan, İran, Irak, Mısır ve Türkiye gibi çok farklı coğrafyalarda geçmesi Doğu milletlerinin edebiyat, tarih, folklor ve sosyal yapısına dair büyük malzemeler barındırır. Ayrıca hikâyelerin özensiz bir üslupla kaleme alınması, konuşma dilinde kullanı-

çok üzülür. İki kardeş, yaşadıkları bu olaylardan sonra bütün kadınların sadakatsiz olduğuna dair kanaat getirirler ve Şehriyar sarayına döner dönmez karısını öldürtür. Bu olayın akabinde her gün yeni bir kızla evlenen Sasani Hükümdarı Şehriyar sabah olunca kızın boynunu vurdurur. Durum böyle devam ederken üç yılın sonunda şehirde evlenecek genç kız kalmaz. Hükümdara evlenmesi için her gün kız bulan vezirin de iki kızı vardır. Vezirin büyük kızı Şehrazad, kendini feda etmek pahasına, bu beladan kadınları kurtarabilmek için bir plan yapar ve babasından kendisini hükümdarla evlendirmesini ister. Şehriyar'la evlenen Şehrazad daha önce kız kardeşi olan Dünyazad'la kararlaştırdıkları planı gerçekleştirir ve böylece Dünyazad saraya gelip ablasından masal anlatmasını ister. Şehrazad masalı anlatmaya başlar ve sabaha kadar süren bu masalı en heyecanlı yerinde keser. Hükümdar masalın sonucunu merak ettiği için Şehrazad'ı öldürmeyi her seferinde bir gün sonraya bırakır. Böylece Şehrazad, hükümdarı 1001 gece boyunca oyalamış olur. Bu sürecin sonunda Şehrazad'ın üç çocuğu olur. Şehrazad'ın zekâsından ve becerikliliğinden etkilenen Şehriyar onu öldürmekten vazgeçer.

Hikâyelerin bazıları Dünya Edebiyatı'nın şaheserleri arasındadır. Kadın hileleri birçok hikâyede esas konudur. Espirili bir anlatımın yanı sıra kaderci fakat hayatın maddi zevklerine düşkün bir

felsefe gözlemlenmektedir. 8. ve 9. asırlarda yaşamış olan Harun Reşid ve veziri Cafer Barmeki hikâyelerin çoğunda yer alır. Hikâyeler genelde olayı yaşayan kişilerin ağızından anlatılır. Bu külliyyatta hikâyeler masallara göre daha azdır.

Binbir Gece Masalları'nın gün yüzüne çıkması ve bizlere ulaşmasında Batılıların büyük rolü olmuştur. Bundan dolayı eserde İran ve Hint kültürünün yanı sıra Batılı çevirmenlerin etkileri de görülmektedir. Bu çevirilerden en ünlüsü 1704 yılında Antoine Galland tarafından Fransızca'ya çevrilmiş olanıdır. Ayrıca bu çeviri en etkili, en kalıcı ve en çok okunmuş olanı olarak dikkat çekmektedir.

Binbir Gece Masalları'na dair söylenen iki tane efsaneleşmiş söz vardır: İlki bu kitabı yazıldığı zamandan beri baştan sona kimsenin okuyamadığıdır. İkincisi ise Binbir Gece Masalları'nı kim baştan sona okursa öleceği üzerinedir. Bu uyarılar okuyucuyu ihtiyatlı olmaya itebilir, buna rağmen okuyup okumamak ise siz değerli okuyucuların takdirindedir.

Kaynakça:

GÜVEN, Meriç, "Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması, Metin-İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, 1995

ULITÜRK, Veli, "Binbir Gece" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.6, İstanbul, 1993

TÜLÜCÜ, Süleyman, "Binbir Gece Masalları Üzerine (Seçilmiş Bir Bibliyografya ile)", Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s.22, Erzurum, 2004

PAMUK, Orhan, "Binbir Gece Masalları'nı Okusak da Okumasak da", Binbir Gece Masalları, C. 1/1, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2010

KÜTÜPHANE TANITIMI

SİMKEŞHÂNE'DEN KÜTÜPHANE'YE: ORHAN KEMAL İL HALK KÜTÜPHANESİ

Beyza Nur Ataer-Fatma Sümeyra Koray

Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, Fatih'in Beyazıt semtinde bulunmaktadır. Zamanında Simkeşhâne olarak inşa ettirilen bu yapı, İstanbul'da Fatih döneminden günümüze ulaşan üç yapı arasında yer almaktadır.

Günümüze ulaşan diğer yapılar ise Fatih Külliyesi ve Galata Bedesteni'dir. Simkeşhâne; Osmanlılar'da devlet emrindeki altın, gümüş ve sırma işlemecilerinin topluca çalıştığı yer olarak adlandırılmaktadır. Simkeşhâne'nin bulunduğu alana fetihten sonra Fatih'in Sekbanbaşı Yakub Ağa bir cami inşa ettirmiştir. Bu caminin yanına Fatih Sultan Mehmet (1470-1475) sikke basılan bir darphane yaptırmıştır.

Darphane binası, 1645, 1660, 1683 yıllarında çıkan yangınlardan ve depremlerden büyük zarar görünce yeniden yaptırılıp, adı değiştirilerek "Simkeşhâne-i Âmire" olmuştur. Yeniden yapılanma sırasında üst kısmı değiştirilmiş, sebil, çeşme, sıbyan mektebi ve mescit ilave edilmiştir. Darphane, 1726'da Topkapı Sarayı içinde yapılan yeni binaya taşınmış ve para basma işi Simkeşhâne'den çıkarılmıştır.

1826 yılındaki yangında tekrar zarar gören bina, 1867'de yeniden onarılmıştır. 1913 yılına gelindiğinde oldukça harap bir durumda olmasına rağmen, 1926 yılına kadar bazı bölümleri kullanılmaya devam etmiştir.

1958 yılında Beyazıt-Aksaray yolunun genişletilmesi sırasında, Simkeşhâne binasının giriş cephesi olan kuzey kanadı yıktırılmıştır. Yapılan bu yıkım neticesinde, yapı özgün görünümünden çok şey kaybetmiştir. Simkeşhâne'den geriye kalan bölümleri, 1964'lü yıllarda Prof. Dr. Bedii Nuri Şehsuvaroğlu ve şehrin ileri gelenleri kütüphane olarak düzenlemek istemiş ve bu amaçla İstanbul Şehir Kütüphanesi Kurma ve Yaşatma Derneği'ni kurmuşlardır. Başkanlığını Prof. Dr. Bedii Nuri Şehsuvaroğlu'nun üstlendiği dernek, binayı İstanbul Belediyesi'nden 49 yıllığına kiralarak onarım çalışmalarına

başlamış, daha sonra Kültür Bakanlığı'nın da katkıları ile 1976 yılında onarımı tamamlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında kazılardan çıkan Tauris Forumuna ait parçalar bir Açık hava Müzesi şeklinde yerleştirilmiş, yapının var olmayan ön kanadının bulunduğu yere de bir sıra dükkânın bulunduğu bir pasaj yapılmıştır.

Daha önce Fatih Millet Kütüphanesi binasında bulunan İstanbul İl Halk Kütüphanesi, 16 Kasım 1981 tarihinde Simkeşhâne binasına taşınmıştır.11 Aralık 2001 tarihinde, Kültür Bakanlığı'nın onayı ile yazar Orhan Kemal'in adı verilen kütüphane, halen aynı yerinde, Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Çeşitli disiplinlerden yaklaşık 60.000 kitaba ev sahipliği yapan kütüphanede, 539 çeşit süreli yayın ve 292 adet kitap dışı materyal yer almaktadır. Kitap ödünç hizmetinden faydalanmak isteyen kullanıcıların öncelikle kütüphaneye üye olmaları gerekmektedir. Kütüphane üyeliğini e-devlet üzerinden kolayca gerçekleştirmek mümkündür. Üye olan kullanıcılara tek seferde 3 kitap ve 3 kitap dışı materyal olmak üzere toplam 6 materyal ödünç alma hakkı tanınmaktadır. Ödünç süresi ise kitaplar için 15, kitap dışı materyaller için 7 gün olup kullanıcılara teslim tarihinden önce uzatma talep etme hakkı tanınmaktadır. Self-check cihazı ile kullanıcılar kütüphane görevlisine ihtiyaç duymaksızın ödünç-iade işlemlerini kendileri gerçekleştirebilmektedirler.

Her gün 08.30-22.00 saatleri arasında açık olan kütüphanenin internet sitesi üzerinden katalog taraması yapılabilmektedir. Ayrıca kütüphaneler arası ödünç hizmeti ile kullanıcıların aradıkları kitaplar il sınırları içerisinde bulunamıyor ise il dışındaki il halk kütüphanelerinden veya anlaşmalı diğer kütüphanelerden talep edilmek suretiyle temin edilebilmektedir. Kütüphanede kullanıcı bilgisayarları bulunmakta ve internet, fotokopi vb. hizmetler de verilmektedir. Söyleşi, sergi, eğitim gibi çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapan kütüphanenin internet sitesinden etkinlik takvimine ulaşmak mümkündür. İnternet sitesi üzerinden yapılacak talep üzerine kullanıcılara kütüphane ve bilgi kaynaklarını tanıtıcı bir oryantasyon eğitimi de verilmektedir.

İstanbul'da, Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'ne bağlı şube kütüphaneler de bulunmaktadır. Bunlar; Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi, İstanbul Havalimanı Kütüphanesi, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi Sanat Kütüphanesi, İstanbul Akyaka Park AVM Kütüphanesi, NATA İstanbul Kütüphanesi, Axis AVM Kütüphanesi ve Rings AVM Kütüphanesi'dir.

Kaynakça:

<https://orhankemal.kutuphane.gov.tr/>

<http://www.fatih.gov.tr/istanbul-orhan-kemal-il-halk-kutuphanesi>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/simkeshane>

Arzu Ulaş

TÜRKİYE KÜLTÜR YOLU FESTİVALLERİ

Şehirde Festival Var!

Türkiye Kültür Yolu Festivali, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilk kez 2021 yılında Be-yoğlu Kültür Yolu Festivali'nin gerçekleştirilmesi ile başlamıştır. Daha sonra Türkiye'nin uluslararası marka değerini yükseltmek, tarihi ve kültürel birikimlerini tanıtmak amacıyla ülkemizin çeşitli illerinde hazırlanan Kültür Yolu Festivali Aralık 2023'te Avrupa Festivaller Birliği (EFA) üyesi olmuştur.

Konserlerden sergilere, tiyatrodan opera ve bale gösterilerine, söyleşilerden atölyelere, çocuk etkinliklerinden dijital sanatlara kadar yüzlerce etkinliklerin yer aldığı Türkiye Kültür Yolu Festivalleri bu yıl 16 şehirde ve 8 ay sürecektir.

Festivaller;

13-21 Nisan'da Adana'daki Portakal Çiçeği Karnavalı ile başlamıştır.

25 Mayıs-2 Haziran Şanlıurfa,

1-9 Haziran Bursa,

8-16 Haziran Samsun,

22-30 Haziran Trabzon,

29 Haziran-7 Temmuz Van,

3-11 Ağustos Nevşehir,

17-25 Ağustos Erzurum,

31 Ağustos-8 Eylül Çanakkale,

14-22 Eylül Gaziantep (Gaziantep Uluslararası Gastronomi Festivali),

21 Eylül Ankara, 29 Eylül Konya (Konya Mistik Müzik Festivali),

28 Eylül-6 Ekim İstanbul,

12-20 Ekim Diyarbakır,

26 Ekim-3 Kasım İzmir,

2-10 Kasım Antalya Kültür Yolu Festivalleri ile sürecektir.

Festival etkinlik programları ve diğer bilgiler için: <https://kulturyolufestivali.com>

Kültür Yolu Festivali

Konya

21 - 29 Eylül 2024

Kültür Yolu Festivali

Ankara

21 - 29 Eylül 2024

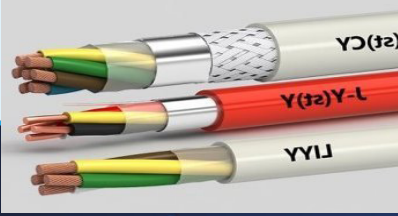
BİLİM VE TEKNOLOJİ

BİLİM ve TEKNOLOJİYE DAİR TÜM DÜNYADAN BÜLTENİMİZE YANSIYANLAR

Tahsin Yıldırım

ABD / Buffalo Üniversitesi'ne bağlı RENEW Enstitüsü sadece 0,2 mikron kalınlığında yeni bir süperiletken kablo geliştirdi. Söz konusu kablo mevcut seçeneklerden yüzde 50 daha verimli. Maliyeti ve üretim şekli de emsalleriyle eşdeğer.

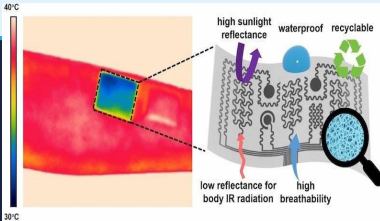
Mars yüzeyinin altında, gezegenin tamamını 1,6 km derinlikte kaplayacak miktarda su keşfedildi. Bu haberin umut verici kısmı. Umud kırarı tarafıysa 20 km derinde yer aldığı için ulaşmanın neredeyse imkânsız oluşu.

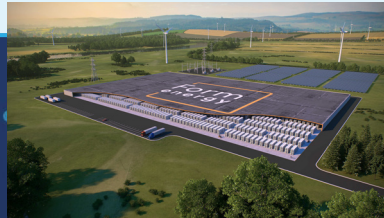
2020 yılında Çin Uzay Ajansı'na bağlı bir görev kapsamında Ay'dan getirilen örnekler üzerinde çalışan Çinli bilimciler Ay toprağından su üretebilecek yepyeni bir teknik geliştirdi. Bu yöntemle 1 ton topraktan 76 kilo su üretiliyor.

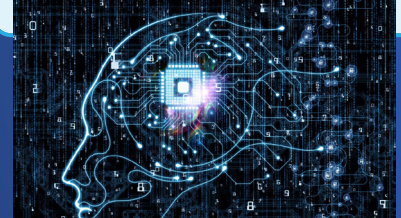
ABD / Missouri Üniversitesi, kıyafet gibi deri üstüne giyilecek ve elektrige ihtiyaç duymadan klima etkisi yaratacak elektronik destekli kumaş geliştirdi. "Pasif serinleme" olarak adlandırılan teknikte nefes alabilen ve su geçirmeyen bir yüzey bedenın ısı soğurmasını en aza indirgeyerek harareti düşürüyor. Bu sayede dış ortama kıyasla 6 dereceye varan düşüş mümkün hale geliyor.

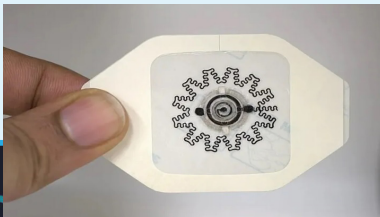
"Form Energy" adlı girişim ABD'de dünyanın en büyük pilini inşa ediyor. 2028 yılında tamamlanacak ve 389 milyon dolara mal olacak yapı, pil teknolojisinde lityum-iyon yerine kendi patentli demir-hava (oksijen) yapısını kullanıyor. 100 saat boyunca 85 megavat enerji sunabilecek piller lityum-iyon pillere kıyasla çok daha büyük hacimli ancak maliyet avantajıyla bu kriteri ikinci plana atıyor.

ALS hastalığı sebebiyle konuşma yeteneğini kaybeden Casey Harrell adlı 45 yaşındaki bir hasta, "Blackrock Neurotech" şirketi tarafından geliştirilen (256 elektrotlu) beyin çipi ile yeniden konuşabilir hale geldi.

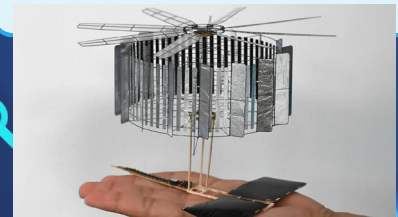
Elektrik akımı ile uyarımların yaralar üzerindeki iyileştirici etkisinden yola çıkan ABD / North Carolina Üniversitesi ince, esnek ve düşük maliyetli bir elektrikli yara bandı geliştirdi. Sadece su ile çalışan bant hasarlı dokuya 1,5 Volt akım vererek deri hücrelerinin hızını artırıyor. Bu da tedaviyi belirgin şekilde hızlandırıyor.

ABD / MIT Üniversitesi'nden bir çalışma grubu sadece meşrubat kutusu, deniz suyu ve kahve ile hidrojen yakıtı üretti. Buluş özellikle deniz araçlarının motorları için yepyeni fırsatlar ortaya koyuyor. Meşrubat kutusundaki alüminyum oksijen ile reaksiyona girerek hidrojeni ayrıştırıyor. Kahve ise bu süreci saatlerden dakikalara indiriyor.

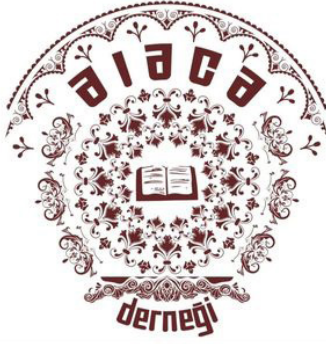
Çinli bir araştırma grubu sadece 4 gram (tek bir A4 kâğıt) ağırlığında bir dron geliştirdi. Daha da enteresan bir özelliğı var: şarj olmaya ihtiyaç duymadan sonsuza kadar havada kalabiliyor. Sırrı ise güneş enerjisinden beslenen 1,52 gramlık elektrostatik motoru.

Kaynakça: <https://bulten.msersdark.com>

Kuzey Makedonya'ya Uzanan Kardeşlik Eli

Bahar Avcı

Kütüphane ekibimizden Tahsin Yıldırım ve Bahar Avcı 24-28 Haziran tarihleri arasında üniversitemizin Erasmus Personel Hareketliliği Programı kapsamında Kuzey Makedonya'nın Kalkendelen ilinde bulunan Alaca Derneği'nde görevli olarak bulunmuş ve dernek bünyesindeki kütüphanenin kurulmasına destek vermiştir.

Üniversitemizin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde doktora çalışmasını yürüten Şükriye Kahya öncülüğünde 2022 yılında kurulan derneğin esaslı amacı bölgede asimile olmaya yüz tutmuş Türk-Müslüman kimliğini canlandırmak; kültür, sanat ve eğitim alanlarında faaliyetler göstermek, güncelin nabzını tutarak geçmişten geleceğe manevi bir köprü oluşturmak olarak belirtilmiştir. Bu amaca hizmet etmek üzere kurulma sürecinin başından itibaren güçlü ve nitelikli bir

kütüphane oluşturma fikrinin birincil öneme sahip olduğunun bilincinde olduklarını ifade eden Şükriye Hanım Türkiye'de yayınları ve farklı kanallarla irtibata geçerek kütüphanelerinin nitelikli bir altyapı ile hizmete açılmasını hedeflemiştir. Bu noktada Tahsin Bey ve Bahar Hanım da kütüphanedeki kitapların tasnif edilmesi, teknik detaylarının oluşturulması, bilgisayarda kayıtlarının tutulması, ödünç ve iade sistemlerinin ve diğer takip süreçlerinin sağlanması noktasında destek vermiştir.

Felsefeden psikolojiye tarihten edebiyata uzanan çeşitlilikteki kitapların konularına göre sınıflandırılması ile işe başlanmıştır. Yaklaşık üç bine yakın kitap yekunu konularına göre ayrılmış, raftaki düzenleri sağlanmıştır. Daha sonra araştırmacının ve kullanıcının kitaba ulaşımını kolaylaştıracak

bir etiketleme sistemine geçilmiştir. Kütüphane görevlisinin bilgisayarda kitap kayıtlarını tutacağı ve ödünç verme-iade alma sürecini yönetebileceği bir program oluşturulmuştur. Son olarak kullanıcıların açık raf sisteminin bulunduğu kütüphanedeki kitaplara ulaşımını kolaylaştıracak raf yönlendirmeleri yapılmıştır.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

WIKİLALA

WIKİLALA

Wikilala matbaanın icadından sonra basılmış Osmanlıca (1729-1928) ve Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1950) metinler (gazete, dergi, kitap ve belge) içerisinde günümüz Türkçesiyle "arama" yapılmasına olanak sağlayan bir dijital kütüphanedir. Meraklıların veya akademik çalışmalar yapan araştırmacıların halihazırda Erken Cumhuriyet ve Osmanlıca metinlerde Latin harfleriyle bütünleşik arama yapabilmelerine imkân tanıyan bir kütüphane bulunmamaktadır.

Dijital baskı çağına gelinceye dek araştırmacılar özellikle Osmanlıca metinler içerisinde aradıklarını bulabilmek için sayfalarca konu başlığını taramak, hatta satır satır metin okumak zorunda kalıyorlardı. Halbuki Wikilala sayesinde tek bir tık ile aradıkları tüm başlık ve içeriklere saliseler içerisinde ulaşabilmektedirler.

İçerik;

Gazeteler: 1 milyon sayfaya yakın ulusal ve yerel Osmanlıca ve Türkçe gazete sayfasında tam metin arama yapabilirsiniz.

Dergiler: Edebiyattan ekonomiye, sosyolojiden teknolojiye onlarca kategoride 750 bine yakın dergi sayfasında tam metin arama yapabilirsiniz.

Kitaplar: Edebiyattan sanata, tarihten bilime onlarca kategoride 500 bine yakın kitap sayfasında tam metin arama yapabilirsiniz.

Makaleler, Yazmalar, Belgeler ve tüm Osmanlıca materyaller içerisinde arama yapın.

Erişim için; <https://www.wikilala.com>

FSMVÜ Ayasofya Yerleşkesi Kütüphanesi

**FATİH
SULTAN
MEHMET**
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

kutuphane.fsm.edu.tr | library@fsm.edu.tr

[fsmvu_kutuphane](https://twitter.com/fsmvu_kutuphane)

[Fsmvulibrary](https://www.facebook.com/Fsmvulibrary)

[fsmvukutuphane](https://www.instagram.com/fsmvukutuphane)